

UCHWAŁA Nr XV / 118 / 2025

R a d y   G m i n y   K o m a ń c z a

z dnia 31 marca 2025 r.

w sprawie przyjęcia Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych do 2030 roku dla Gminy Komańcza

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.), art. 17 ust. 2 pkt 4, art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1283 ze zm.) w związku z rozdziałem III Strategii rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), stanowiącej załącznik do uchwały nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) (M.P. z 2022 r. poz. 767)

Rada Gminy Komańcza uchwala co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych do 2030 roku dla Gminy Komańcza stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Komańcza.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Załącznik do Uchwały nr XV/118/2025

Rady Gminy Komańcza

z dnia 31 marca 2025 r.

w sprawie przyjęcia Lokalnego planu deinstytucjonalizacji usług
społecznych dla gminy Komańcza

LOKALNY PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH DO 2030 ROKU DLA GMINY KOMAŃCZA

Komańcza, 2025

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

Spis treści

Słownik skrótów i pojęć	4
1. Wprowadzenie i metodologia.....	5
2. Komplementarność z dokumentami strategicznymi.....	
3. Charakterystyka gminy Komańcza	10
3.1. Ogólna charakterystyka.....	10
3.2. Diagnoza sytuacji społecznej	11
4. Analiza zasobów środowiskowych.....	14
4.1. Analiza zasobów systemu wsparcia i realizowanych dotychczas usług	14
4.2. Analiza zasobów organizacji społecznych i nieformalnych sieci wsparcia oraz realizowanych dotychczas usług	23
4.3. Analiza zasobów podmiotów komercyjnych realizujących usługi społeczne ..	24
4.4. Analiza SWOT w kontekście usług społecznych na terenie gminy Komańcza	25
5. Diagnoza w zakresie potrzeb.....	27
5.1. Diagnoza potrzeb mieszkańców gminy	27
5.2. Diagnoza potrzeb wybranych grup docelowych	33
5.3. Diagnoza potrzeb instytucji i organizacji społecznych	36
5.4. Diagnoza w zakresie najbliższych kręgów wsparcia	37
6. Analiza potrzeb.....	39
6.1. Obecnie realizowane usługi i formy wsparcia.....	39
6.2. Diagnoza usług deficytowych	40
6.3. Diagnoza potrzeb kadrowych i profesji społecznych	41
6.4. Przyczyny nierealizowania usług społecznych	42
Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych.....	43
7. Część programowa.....	44
8. Źródła finansowania wdrożenia i realizacji planu	55
9. System monitorowania i oceny (ewaluacji)	59
10. Spis rysunków i tabel.....	65

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

Województwo Podkarpackie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Rzeszowie

Strona 3 z 65

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Słownik skrótów i pojęć

DPS

Dom Pomocy Społecznej

NGO

Non governmental organisations -
oznaczający organizacje pozarządowe

GOPS

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

LPDI

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług
Społecznych

1. Wprowadzenie i metodologia

Deinstytucjonalizacja usług społecznych stanowi ważny kierunek rozwoju i zmian polityki społecznej państwa, szczególnie w kontekście aktualnych wyzwań i potrzeb społecznych ujawniających się na szczeblach lokalnych. Zgodnie z jedną z definicji jest to całość planowania transformacji i zmniejszania rozmiaru zakładów stacjonarnych lub ich likwidacji, przy jednoczesnym zapewnieniu innego rodzaju różnorodnych usług opieki, bazujących na standardach wynikających z praw człowieka i zorientowanych na rezultaty¹.

Celem niniejszego Lokalnego Planu jest wyznaczenie kierunków rozwoju usług społecznych na szczeblu gminnym, zarówno w zakresie koniecznych interwencji, jak i podjęcia działań o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym. Jednym z celów dokumentu jest dokonanie pogłębionej diagnozy potrzeb społecznych w społeczności lokalnej co do zakresu i form usług, stanowiącej podstawę do formułowania zadań i działań jednostek samorządu terytorialnego w zakresie kreacji i realizacji usług społecznych.

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Komańcza powstał pozostając w pełnej zgodności i w oparciu o rekomendowane przez MRiPS „Ogólnopolskie ramowe wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych”.

W przygotowanie dokumentu na każdym jego etapie zaangażowane były podmioty wdrażające go w przyszłości, a cały proces powstał na zasadzie partycypacji społecznej. Szereg metod, stosowanych dla potrzeb pozyskania informacji niezbędnych do odwzorowania w części diagnostycznej dokumentu prowadził do rzetelnego poznania stanu zastanego. Wśród głównych metod i narzędzi zastosowanych w trakcie realizacji projektu wymienić można:

1. Badania ankietowe typu CAWI, stanowiące diagnozę potrzeb mieszkańców gminy
2. Badania ankietowe typu CAWI, stanowiące diagnozę potrzeb GOPS i innych podmiotów wdrażających LPDI
3. 3 warsztaty planistyczne z Zespołem roboczym ds. opracowania, wdrażania i monitorowania LPDI oraz grupami tematycznymi
4. Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) z opiekunami niepełnosprawnych dzieci i młodzieży, w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną

¹ Definicja UNICEF (źródło: MRiPS, Ogólnopolskie wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych)

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

5. Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) z opiekunami osób starszych, niesamodzielnych długotrwale chorych
6. Badania danych zastanych (Desk research)

Ogólnopolskie wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych wskazują, iż na poziomie samorządu należy powołać Zespół ds. opracowania, wdrażania i monitorowania LPDI. Ze względu na zróżnicowanie rodzaju usług społecznych Zespół roboczy powinien mieć charakter interdyscyplinarny. Kieruje nim Koordynator odpowiedzialny za opracowanie i prowadzenie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, a w późniejszym czasie monitorowanie realizacji planu. Skład i zakres jego prac jest integralną częścią dokumentu.

W skład tegoż zespołu w gminie Komańcza wchodzi 7 członków:

1. Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
2. Sekretarz Gminy
3. Specjalista pracy socjalnej
4. Starszy pracownik socjalny
5. Kierownik Samodzielnego Publicznego Zakładu Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Komańczy
6. Radna Gminy
7. Prezes Stowarzyszenia 50+ w Komańczy

2. Komplementarność z dokumentami strategicznymi

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla gminy Komańcza jest zgodny i komplementarny względem dokumentów europejskich i krajowych kierujących rozwój i kształt usług społecznych, takich jak:

- Ogółouropejskie Wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności
- Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030, z perspektywą do 2035 r.
- Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030
- Krajowy Plan Transformacji
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030
- Rekomendacje MFiPR: „Włączenie społeczne w Programach Regionalnych”

Dokumentem regionalnym kierującym rozwój usług społecznych w województwie podkarpackim jest Podkarpacki Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023–2025. Dokument ma w głównej mierze na celu zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczenia usług społecznych w województwie podkarpackim do 2030 r. Plan identyfikuje działania w 5 obszarach interwencji, tj.:

1. Osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność oraz ich opiekunowie i rodziny
2. Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami
3. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego
4. Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone wykluczeniem z dostępu do mieszkań
5. Obywatele państw trzecich, w tym migranci

W Planie założono również działania wspierające i monitorujące, które są wspólne dla wszystkich obszarów:

- Koordynacja usług społecznych m.in. przez wspieranie tworzenia i działalności centrów usług społecznych lub miejsc koordynacji usług społecznych, szkoleń z zakresu deinstytucjonalizacji, wymiana dobrych praktyk.
- Diagnozowanie sytuacji w województwie w zakresie deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych oraz ekonomii społecznej.
- Monitorowanie i ocena realizacji Podkarpackiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.

- Nabywanie, doskonalenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych kadry pomocy i integracji społecznej oraz kadry realizującej usługi społeczne m.in. specjalistyczne i tematyczne szkolenia, warsztaty, superwizje, wyjazdy studyjne.
- Organizowanie i wspieranie współpracy pomiędzy instytucjami oraz podmiotami działającymi w obszarze polityki społecznej m.in. wspierania rodziny i pieczy zastępczej, pomocy społecznej, rehabilitacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami.
- Rozwój podmiotów ekonomii społecznej w szczególności przedsiębiorstw społecznych realizujących usługi społeczne².

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla gminy Komańcza jest komplementarny i zgodny z wyżej wymienionymi zapisami, stanowiąc jednocześnie jedno z narzędzi realizacji i wdrażania Podkarpackiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023–2025.

Ponadto dokument pozostaje w związku i zgodności ze:

1. Strategią rozwoju województwa – Podkarpackie 2030
2. Programem Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021–2027
3. Wojewódzkim Planem Transformacji Województwa Podkarpackiego na lata 2022–2026
4. Wojewódzkim Programem Pomocy Społecznej na lata 2016–2023
5. Wojewódzkim Programem na rzecz Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2021–2030
6. Wojewódzkim Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022–2030
7. Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023
8. Wojewódzkim Programem Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021–2030
9. Programem współpracy Samorządu Województwa Podkarpackiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2023
10. Podkarpackim Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021–2024

Dokumenty lokalne

---

² Podkarpacki Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023–2025

Najważniejszymi dokumentami gminy Komańcza dotyczącymi realizowania usług społecznych są:

1. Statut Gminy
2. Strategia Rozwoju Gminy Komańcza na lata 2023-2030
3. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Komańcza na lata 2023-2031
4. Program Wspierania Rodziny w Gminie Komańcza na lata 2022-2024

Strategia Rozwoju Gminy w ramach Celu Strategicznego 1 Wzmocnienie sfery społecznej poprzez wysoką jakość usług społecznych i dostępność infrastruktury obejmują cel operacyjny 1.1 Rozwój infrastruktury społecznej zapewnienie dostępności gminnych obiektów użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz utworzenie Uniwersytetu Ludowego³.

Opracowano dokument strategiczny dotyczący usług społecznych jakim jest Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2031. Misją działania samorządu w realizacji założeń dokumentu stanowi:

- Skuteczne przywracanie rodzinom zdolności do wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- Stwarzanie mieszkańcom dobrych warunków do życia i rozwoju,
- Aktywizowanie i integrowanie grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Wyznaczono cele strategiczne, które są zbieżne z ideą powstawania LPDI i jego grup docelowych:

- Poprawa kondycji rodzin oraz tworzenie warunków do rozwoju dzieci i młodzieży;
- Poprawa skuteczności wsparcia w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej; zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w gminie;
- Utrzymanie seniorów i osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania;
- Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego⁴.

³ Strategia Rozwoju Gminy Komańcza na lata 2023-2030

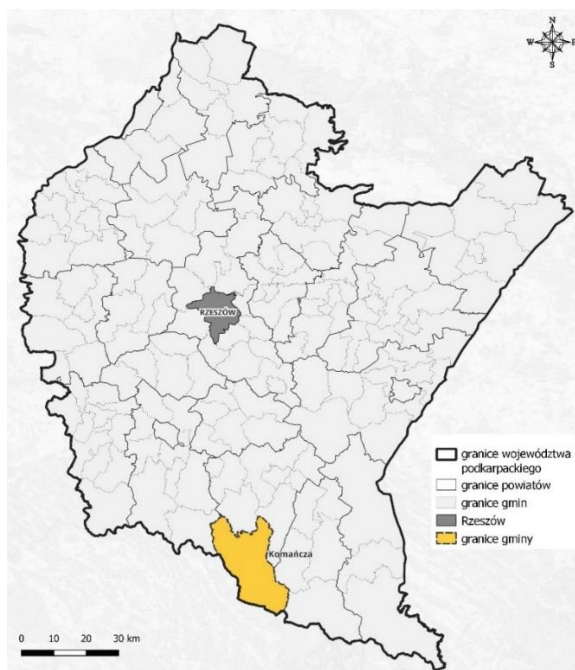
⁴ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Komańcza na lata 2023-2031

3. Charakterystyka gminy Komańcza

3.1. Ogólna charakterystyka

Gmina wiejska Komańcza położona jest w południowej części województwa podkarpackiego, w powiecie sanockim i zajmuje powierzchnię wynoszącą 38 769 ha. Oddalona jest od miasta wojewódzkiego Rzeszowa o około 110 km, zaś od stolicy kraju - Warszawy o około 440 km. Gmina Komańcza graniczy z gminami: Jaśliska, Bukowsko, Zagórz, Baligród i Cisna, a jej granica stanowi granicę administracyjną Polski ze Słowacją. Z punktu widzenia administracyjnego składa się z 24 miejscowości podstawowych, z czego 13 to wsie skupiające łącznie 14 sołectw. W 1974 roku Komańcza uzyskała status uzdrowiska, jest też gminą ekologiczną, należącą do Stowarzyszenia Zdrowych Miast Polskich. Jednostka w swoich granicach mieści wiele form ochrony przyrody, takich jak: rezerваты, Jaśliski Park Krajobrazowy, Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy, Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu i Obszary Natura 2000.

Rysunek nr 1. Lokalizacja gminy Komańcza na tle województwa podkarpackiego

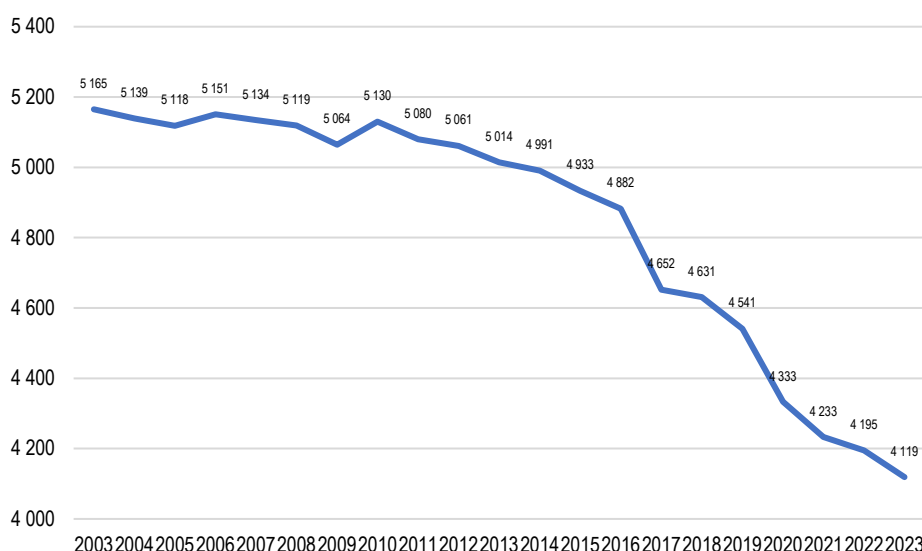

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUGiK

3.2. Diagnoza sytuacji społecznej

Gmina Komańcza zamieszkiwana jest przez 4 119 osób, a gęstość zaludnienia wynosi 11 os./km²⁵. Liczba ludności jednostki od ponad 20 lat znacząco spada. Od 2003 roku w gminie ubyło ok. 1 050 osób, co stanowi względem 2003 roku ubytek o ok. 20% populacji. W roku 2023 w gminie Komańcza połowę mieszkańców stanowili mężczyźni (ok. 50%), wobec ok. 50% kobiet.

Rysunek nr 2. Liczba ludności gminy Komańcza w latach 2003 - 2023 (stan na 31 grudnia)

Źródło: BDL GUS (data pozyskania 11.10.2024 r.)

Gmina Komańcza ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -28, odpowiada to przyrostowi naturalnemu -6,71 na 1000 mieszkańców jednostki. Saldo migracji wewnętrznych w jednostce w 2023 roku wynosiło -25, zaś migracji zagranicznych -12. Prognozy demograficzne GUS wskazują, iż w roku 2060 liczba ludności w gminie wynosić będzie 1 991, co wskazuje na utrzymanie się tendencji spadkowej.

W 2023 roku wśród mieszkańców 61,3% to osoby w wieku produkcyjnym, odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, wynoszący 25,8%, przewyższa odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym (12,9%) i zgodnie z danymi statystycznymi stale rośnie. Oznacza to, iż społeczeństwo gminy Komańcza ocenić można jako starzejące się, co zgodne jest z ogólnopolskim trendem. Dla porównania udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w województwie podkarpackim wynosi 18,5%, w poprodukcyjnym

⁵ Stan na 31.12.2023 r. (źródło: BDL GUS, data pozyskania 11.10.2024 r.)

zaś 22,3%.⁶ Tendencja ta, zgodnie z danymi GUS, będzie się utrzymywać, a w 2035 roku udział osób powyżej 65 roku życia w populacji gminy Komańcza wynosić będzie 29%, natomiast w 2060 roku 48%. Jest to niezwykle istotne, gdyż starzejące się społeczeństwo stanowi znaczące wyzwanie dla jednostki w realizacji usług społecznych, zwiększając m. in. zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, opiekuńcze i rehabilitacyjne, co wymaga dostosowania lokalnych placówek i programów wsparcia.

Bazując na Narodowym spisie powszechnym z 2021 roku wskazać można, że w gminie Komańcza mieszka 712 osób niepełnosprawnych, z czego 395 to osoby niepełnosprawne prawnie, a 317 osoby niepełnosprawne tylko biologicznie.

Gminę Komańcza zamieszkuje łącznie 1 130 rodzin, z czego 298 to rodziny z 2 dziećmi, 110 z 3 dziećmi oraz 41 z 4 i więcej dziećmi (4% wszystkich rodzin). Przeciętna liczba dzieci w rodzinie wynosi 1,7. W jednostce żyje 791 małżeństw, z czego 551 ma dzieci oraz 50 związków niesformalizowanych, z czego 34 ma dzieci. Na terenie gminy Komańcza mieszka ponadto 233 matek z dziećmi i 56 ojców z dziećmi⁷. Analizując historyczne zmiany liczby ludności w gminie, strukturę wieku mieszkańców, prognozy demograficzne, a także zmieniające się trendy w kontekście zakładania rodziny, zasadnym jest założenie, że dzietność oraz odsetek dzieci w gminie w najbliższych latach będą spadać.

Według danych GUS na dzień 31.12.2023 roku w gminie Komańcza było zarejestrowanych 158 osób bezrobotnych. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2023 roku wynosił 6,3%, co stanowi wartość wyższą niż notowana dla powiatu sanockiego (5,2%) i województwa podkarpackiego (5,5%). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie 6 028 zł, co jest wartością niższą niż w województwie podkarpackim (6 436 zł) i Polsce (7 595 zł). Jak wskazuje ogólnokrajowa prognoza, poziom bezrobocia w 2025 r. spadnie, natomiast w dłuższej perspektywie, bo do 2030 roku według światowych prognoz ze względu na zmiany rynku pracy, prognozuje się wzrost bezrobocia.

Na dzień tworzenia diagnozy na obszarze gminy nikogo z mieszkańców nie dotyczył kryzys bezdomności. W kontekście prognozowanego udziału osób w kryzysie bezdomności w ludności gminy ogółem, trudno jest jednoznacznie wskazać tendencję, natomiast zmiany na rynku pracy, rosnące ceny na rynku mieszkaniowym oraz ogólny

⁶ Stan na 31.12.2023 r. (źródło: BDL GUS, data pozyskania 11.10.2024 r.)

⁷ Narodowy spis powszechny z 2021 roku

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

wzrost kosztów życia mogą przyczynić się do zwiększenia grupy osób zagrożonych bezdomnością.

W gminie Komańcza w 2023 roku zarejestrowanych było łącznie 362 podmiotów gospodarki narodowej według rejestru REGON, z czego 13 to podmioty zatrudniające między 10 a 50 pracowników, a 2 zatrudniają powyżej 50 osób. W strukturze użytkowania ziemi w gminie Komańcza użytki rolne stanowią ok. 22,2% powierzchni ogólnej gminy, co świadczy o tym, że rolnictwo pełni dość znaczną rolę w strukturze gospodarki na terenie gminy. Na terenie gminy Komańcza nie funkcjonują zakłady produkcyjne, a większość mieszkańców ukierunkowana jest na działalność związaną z obsługą ruchu turystycznego oraz handel. Ruch turystyczny występuje jednak głównie w letnim sezonie turystycznym, począwszy od maja do września, co sprawia że rynek pracy w gminie charakteryzuje sezonowość. Wśród największych pracodawców na terenie gminy należy wyróżnić Nadleśnictwo Komańcza, Urząd Gminy Komańcza wraz z gminnymi jednostkami organizacyjnymi, Kopalnia Kruszy Wysoczany.

4. Analiza zasobów środowiskowych

4.1. Analiza zasobów systemu wsparcia i realizowanych dotychczas usług

Mieszkalnictwo

Gmina dysponuje 17 mieszkaniami komunalnymi, w tym 15 mieszkaniami socjalnymi.

Infrastruktura opieki nad dziećmi

W zasobach infrastruktury społecznej gminy nie znajduje się żaden żłobek, 4 przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach, dysponujących każdy 25 miejscami, 4 świetlice i klubów dla dzieci i młodzieży w tym: 4 przyszkolne.

W gminie Komańcza działają 2 szkoły podstawowe - im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Komańczy i Szkoła Podstawowa w Rzepedzi. Ponadto funkcjonują dwie publiczne szkoły podstawowe, Publiczna Szkoła Podstawowa w Nowym Łupkowie (prowadzona przez Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Łupkowa i Okolic), oraz Publiczna Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich im. św. Brata Alberta Chmielowskiego w Wisłoku Wielkim (prowadzona przez Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich).

Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Komańcza podstawową opiekę zdrowotną mieszkańcom zapewnia Gminny Ośrodek Zdrowia w Komańczy oraz Wiejski Ośrodek Zdrowia w Rzepedzi, zarządzany przez Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Komańczy. W Ośrodku w Komańczy mieszkańcy mają dostęp do lekarza internisty oraz pielęgniarki środowiskowej. Ponadto w gminie funkcjonuje Zakład Opieki Zdrowotnej Zakładu Karnego w Nowym Łupkowie, z którego korzystają osadzeni w zakładzie karnym. Na terenie gminy Komańcza funkcjonuje obecnie jeden punkt apteczny w miejscowości Rzepedź.

Ze względu na brak specjalistycznych usług medycznych, mieszkańcy z terenu gminy Komańcza korzystają przede wszystkim z placówek medycznych zlokalizowanych w Sanoku⁸.

Pomoc i usługi społeczne

---

⁸ Strategia Rozwoju Gminy Komańcza na lata 2023-2030

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym zadania własne gminy obejmują sprawy pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych⁹. Pomoc społeczna zaś polega w szczególności na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb¹⁰.

Zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Komańcza realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komańczy. Działa on w oparciu m.in. o statut ośrodka, regulamin organizacyjny, ustawę o świadczeniach rodzinnych, ustawę o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, ustawę o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, ustawę o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawę o pomocy społecznej, ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W roku 2022, kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy liczyła 7 osób w tym: 1 osoba z kadry kierowniczej, 3 pracownicy socjalni i 3 pozostali pracownicy. Spośród zatrudnionych 7 posiadało wykształcenie wyższe. Specjalizację I i II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego posiada 1 pracownik socjalny. Wśród pracowników 2 osoby posiadają specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Ośrodek w latach 2018-2021 nie spełniał warunku ustawowego 1 pracownik socjalny na 2000 osób lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej i czy zatrudnia co najmniej 3 pracowników socjalnych. W 2022 roku zaś spełniał.

Pomoc społeczna to nie tylko wsparcie finansowe osób i rodzin potrzebujących pomocy, ale także pomoc instytucjonalna, świadczona przez placówki pomocy społecznej. W roku 2022 w gminie Komańcza funkcjonowało 6 klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów. Ponadto na terenie jednostki działa stowarzyszenie 50+.

W gminie w 2022 roku zatrudniono 1 asystenta rodziny, który objął swoją opieką 3 rodziny. Zgodnie z informacjami uzyskanymi od GOPS w Komańczy, na terenie jednostki funkcjonują usługi opiekuńcze, zaś na specjalistyczne usługi opiekuńcze nie ma w chwili obecnej zapotrzebowania. Usługi asystenckie skierowane są również do

⁹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2024 poz. 1465)

¹⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2024 poz. 1283)

osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Asystent wspomaga tych mieszkańców w wykonywaniu codziennych czynności i funkcjonowaniu w życiu społecznym.

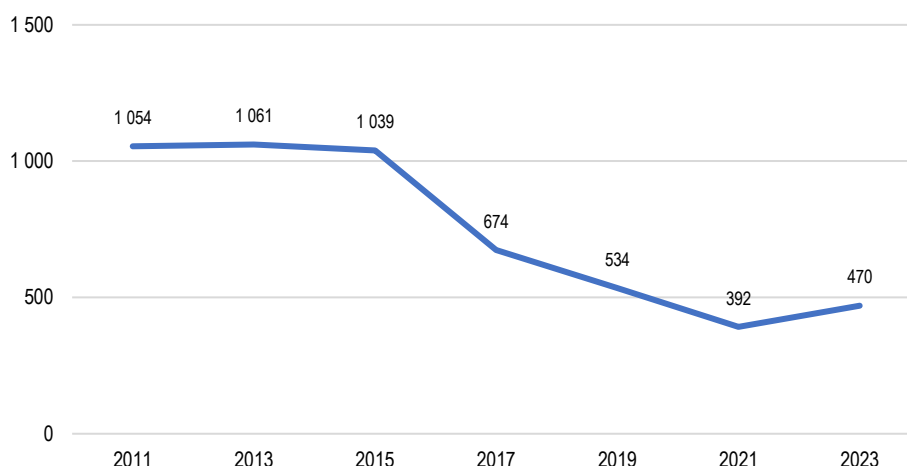
Ponadto w gminie Komańcza, w ramach Programu „Opieka Wytchnieniowa” – edycja 2024, działa opieka wytchnieniowa skierowana do opiekunów dzieci do ukończenia 16 roku życia posiadającymi orzeczenie o niepełnosprawności oraz osób posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności.

W jednostce funkcjonuje teleopieka, seniorzy mają możliwość skorzystania z tzw. „opieki na odległość”, mającej na celu poprawę bezpieczeństwa oraz możliwość samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych, poprzez zapewnienie dostępu do tzw., opaski bezpieczeństwa”. Łącznie GOPS pozyskał 14 tego typu opasek.

Dane o korzystających z pomocy i wsparcia

Zgodnie z danymi GUS liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tysięcy ludności w gminie Komańcza w 2023 roku wynosiła 470. Niezwykle istotnym jest, że wskaźnik ten od ponad 10 lat maleje, w porównaniu do 2013 roku o około 56%, co obrazuje poniższy wykres.

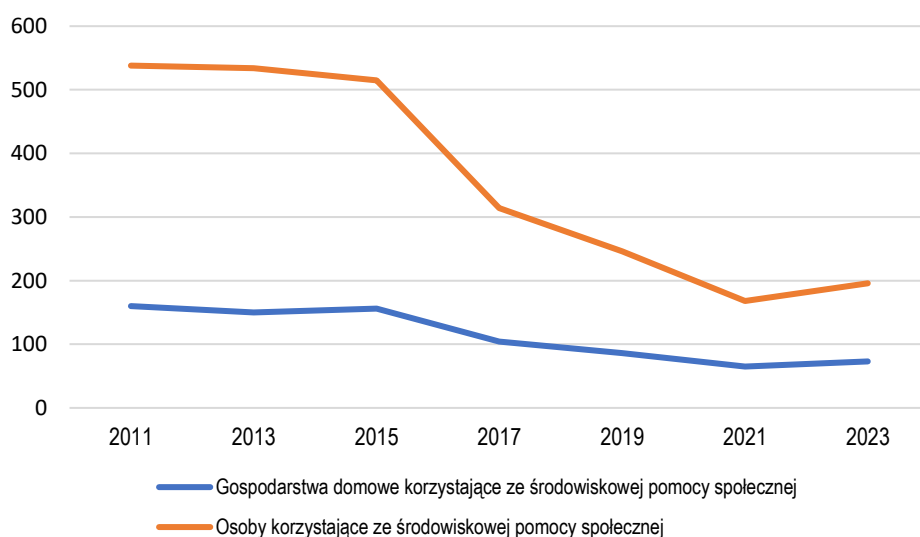
Rysunek nr 3. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminie Komańcza

Źródło: BDL GUS (data pozyskania 11.10.2024 r.)

Zgodnie z danymi GUS w 2023 roku liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wynosiła 73. Co istotne w przeciągu ostatnich 10 lat spadła ona o około 51%, a w badanym okresie wyraźnie widoczny jest trend spadkowy. W 2023 roku ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 196 osób, co stanowi 5% populacji gminy Komańcza. W odniesieniu do 2013 roku jest to spadek o ok. 63%. 10 lat temu ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało aż 11% mieszkańców jednostki.

Rysunek nr 4. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Komańcza w latach 2011-2023

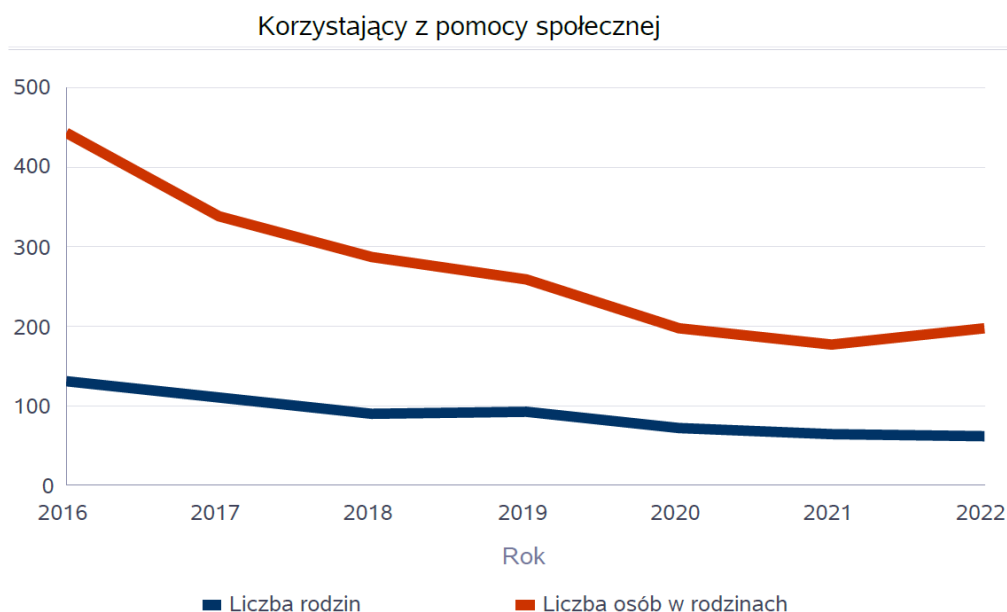

Źródło: BDL GUS (data pozyskania 11.10.2024 r.)

Zgodnie z danymi GOPS w Komańczy w gminie pomoc i wsparcie z pomocy społecznej w 2022 roku uzyskało 115 osób, co stanowiło 2,63 % wszystkich mieszkańców gminy. W roku oceny, w stosunku do 2021 roku, łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia zwiększyła się o 18 osób (97 w 2021 roku). W przypadku długotrwale korzystających z pomocy społecznej ich liczba osiągnęła poziom 51 osób, co było liczbą analogiczną jak w 2021 roku. Natomiast liczba rodzin,

którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej w 2022 roku wynosiła 62, a wskaźnik ten cechuje się od ok. 5 lat spadkiem, co ukazuje poniższy wykres. Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w 2022 roku to 197, co stanowi wzrost w porównaniu do 2021 roku – 177.

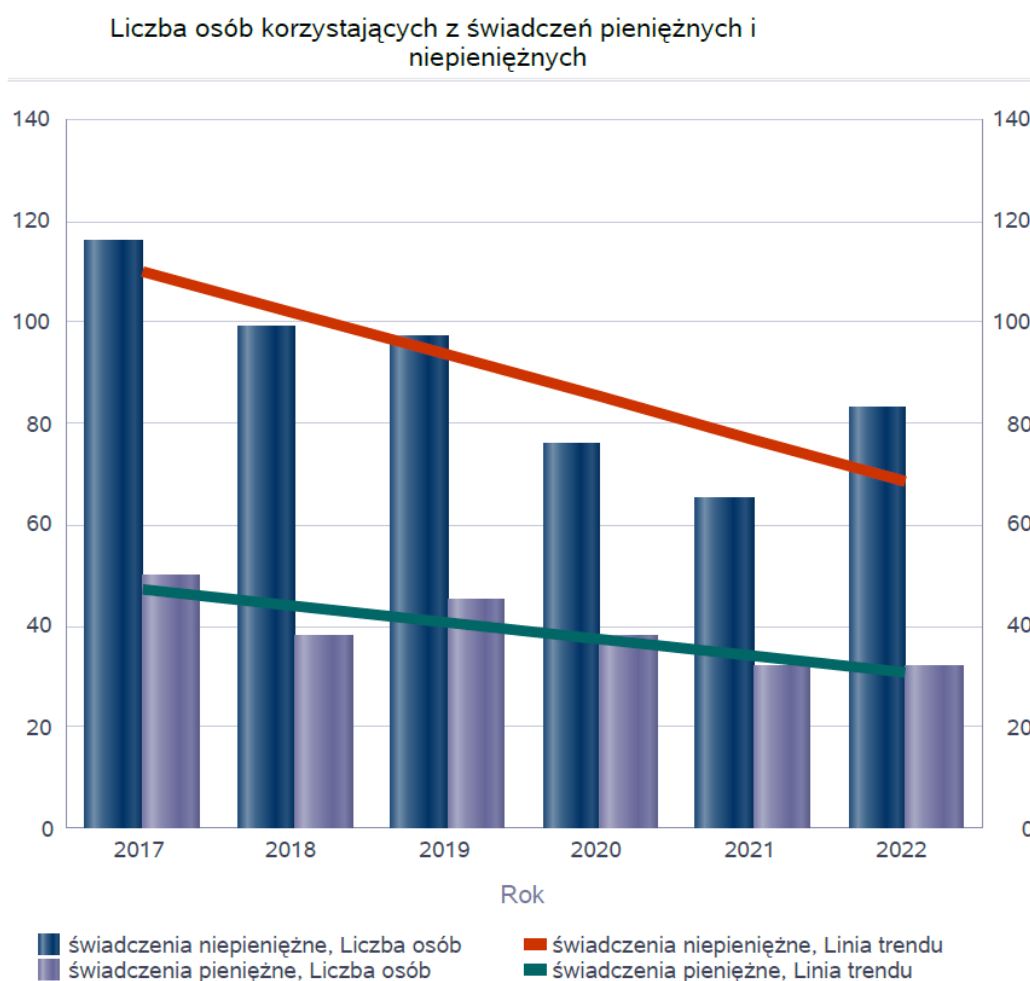
Rysunek nr 5. Korzystający z pomocy społecznej w gminie

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej 2023 rok (Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w gminie Komańcza)

Liczba świadczeń pieniężnych w 2022 roku oscylowała na poziomie 216 (2% spośród wszystkich), niepieniężnych zaś 8 992. Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych od 2017 roku spada, zaś w 2022 r. wzrosła wynosząc 83 dla świadczeń niepieniężnych i 32 pieniężnych. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2022 r. to 29, zaś niepieniężnych 39.

Rysunek nr 6. Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej 2023 rok (Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w gminie Komańcza)

Łączna liczba rodzin pobierających świadczenia wynosi 65, z czego 21 to rodziny jednoosobowe, a 44 rodziny wieloosobowe. W 2022 roku 18 rodzin jednoosobowych

pobrało świadczenia pieniężne, 3 świadczenia niepieniężne, jednocześnie 11 rodzin wieloosobowych pobrało świadczenia pieniężne, 41 niepieniężne.

Najczęstszymi powodami udzielenia pomocy i wsparcia w gminie Komańcza były:

- bezrobocie – 21 rodzin
- ubóstwo – 20 rodzin
- bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem - 18 rodzin
- potrzeba ochrony macierzyństwa - 16 rodzin
- potrzeba ochrony macierzyństwa - w tym: potrzeba ochrony wielodzietności - 16 rodzin
- niepełnosprawność – 12 rodzin
- długotrwała lub ciężka choroba – 9 rodzin
- bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem – w tym: rodziny niepełne - 6 rodzin
- bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem – w tym: rodziny wielodzietne – 3 rodzin
- przemoc w rodzinie – 3 rodzin
- alkoholizm – 1 rodzina

Liczba osób korzystających ze usług opiekuńczych w 2022 roku wynosiła 4, w 2020 i 2021 roku 6, zaś w 2019 roku 7. Przez ostatnie 6 lat nikt nie korzystał ze specjalistycznych usług opiekuńczych oraz usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Żadna z rodzin nie korzystała również, w ciągu ostatnich 4 lat, z poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej.

Przeanalizowano zasoby systemu wsparcia realizowanego dotychczas wsparcia z zakresu świadczeń rodzinnych. Zgodnie z danymi GUS w 2023 roku liczba rodzin otrzymujących zasiłki na dzieci wynosiła 62, obejmując 145 dzieci. Obserwowany jest wyraźny spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłki – niemal 4-krotny względem 2011 r. Tendencja spadkowa zaobserwowano również w udziale dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.

Tabela 1. Korzystający ze świadczeń rodzinnych w gminie Komańcza w latach 2011-2023

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

	2011	2013	2015	2017	2019	2021	2023
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	238	191	160	151	127	80	62
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	466	372	318	314	279	193	145
Dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	410	340	282	288	256	180	138
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (%)	45,2	39,6	35,9	40,3	38,7	27,2	23,8

Źródło: BDL GUS (data pozyskania 22.10.2024 r.)

Przeanalizowano również są również zmiany w kwocie wypłacanych świadczeń i zasiłków. Kwota wypłacanych świadczeń rodzinnych uległa niemal 2-krotnemu wzrostowi względem 2011 r. Kwota zasiłków rodzinnych uległa wyraźnemu zmniejszeniu, a kwota zasiłków pielęgnacyjnych wzrasta. Kwota zasiłków pielęgnacyjnych na 1000 mieszkańców w 2023 roku wynosiła 57,8 tys. zł.

Tabela 2. Wysokość kwoty świadczeń rodzinnych i zasiłków pielęgnacyjnych w gminie
Komańcza
w latach 2011- 2023

	2011	2013	2015	2017	2019	2021	2023
Kwota świadczeń rodzinnych (tys. zł)	1 140	1 045	919	1 133	1 143	1 431	1 883

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) (tys. zł)	796	681	574	642	537	398	288
Kwota zasiłków pielęgniacyjnych (tys. zł)	227	239	216	190	237	238	241

Źródło: BDL GUS (data pozyskania 22.10.2024 r.)

Świadczenia wychowawcze obejmują wypłacanie rządowego programu „Rodzina 500 plus”, który jest kierowany do rodzin naturalnych, ale również do rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. Od 1 lipca 2019 roku przysługuje ono na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągniany przez rodzinę. Świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł funkcjonowało do końca 2023 r., obecnie funkcjonuje program „Rodzina 800+” Świadczenie wychowawcze w podwyższonej kwocie, czyli 800 zł funkcjonuje od początku 2024 roku.

Do wypłacanych świadczeń należy też program „Dobry start 300 zł”, który stanowi jednorazowe wsparcia dla wszystkich uczniów rozpoczynających rok szkolny. Wypłacany jest rodzinom bez względu na osiągniany dochód. Suma wydatków na wszystkie świadczenia wychowawcze uległa wzrostowi o 30% w latach 2017 – 2021.

Obecnie świadczenie wychowawcze z programu „Rodzina 800+” i świadczenie z programu „Dobry start 300 zł” wypłaca ZUS.

Tabela 3. Wydatki na świadczenia wychowawcze w gminie Komańcza w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Wydatki na świadczenia wychowawcze (zł)	2 575 749	2 371 037	2 802 160	3 418 411	3 343 313

Źródło: BDL GUS (data pozyskania 22.10.2024 r.)

Według danych GOPS łączna kwota świadczeń pieniężnych w 2022 roku wynosiła 118 136,76 zł, co stanowi wartość zbliżoną do tych z ubiegłych lat (w 2019 roku - 124 418,77 zł).

Zgodnie z danymi GOPS w Komańczy, liczba pobierających w roku 2022 zasiłek wychowawczy wyniosła 320 rodzin. Całkowita kwota przyznanego świadczenia w formie zasiłku wychowawczego wyniosła 1 372 467,00 zł, co stanowi spadek względem lat poprzednich, w 2019 roku wydatki te kształtowały się na poziomie 2 802 160,00 zł. Liczba rodzin pobierających w 2022 roku zasiłek rodzinny wyniosła 78 rodzin. Całkowita kwota przyznanego świadczenia w formie zasiłku rodzinnego wyniosła 371 950,80 zł i w porównaniu z rokiem 2019 zmalała o 185 095 zł.

Liczba świadczeń wypłaconych w 2022 roku kształtuje się następująco:

- Zasiłek pielęgnacyjny – ogółem – 1 122
- Zasiłek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka – 577
- Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności - 304
- Zasiłek pielęgnacyjny – osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia – 241
- Świadczenia pielęgnacyjne – 463
- Świadczenia opiekuńcze ogółem – Zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy - 1 585

Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w 2022 roku wynosiła 20, zaś liczba rodzin 12, co stanowi wartość zbliżoną od ok. 5 lat.

4.2. Analiza zasobów organizacji społecznych i nieformalnych sieci wsparcia oraz realizowanych dotychczas usług

W 2022 roku gmina Komańcza nie uczestniczyła w projektach z EFS i konkursach ogłaszanych przez MRiPS oraz w realizacji programów osłonowych.

W gminie Komańcza w 2022 roku zlecono 1 organizacji pozarządowej w trybie działalności pożytku publicznego 1 usługę na kwotę 25 000 zł. Usługi opiekuńcze zlecono 1 organizacji pozarządowej na kwotę 25 000 zł.

Na terenie gminy funkcjonuje Stowarzyszenie 50+ w Komańczy, którego celem jest m. in. aktywizacja społeczna osób starszych, wspieranie różnorodnych form spędzania czasu czy też przeciwdziałanie wykluczeniu osób starszych, niepełnosprawnych, niezaradnych i o niskich dochodach. Stowarzyszenia działa w formie NGO, a środki na swoją działalność pozyskuje samodzielnie.

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

W gminie Komańcza działa również Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Łupkowa i okolic, którego jednym z celów jest integracja mieszkańców wsi, przeciwdziałanie bezradności i wykluczeniu społecznemu.

4.3. Analiza zasobów podmiotów komercyjnych realizujących usługi społeczne

W gminie Komańcza nie działają podmioty komercyjne realizujące usługi społeczne.

4.4. Analiza SWOT w kontekście usług społecznych na terenie gminy Komańcza

Poniższa analiza SWOT jest wynikiem warsztatów planistycznych, które odbyły się 12 listopada 2024 roku z zespołem ds. opracowania, wdrażania i monitorowania LPDI.

MOCNE STRONY:

- Sprawność administracyjna gminy
- Wykwalifikowany personel GOPS
- Aktywność (np. w zakresie uczestnictwa w programach wsparcia, przystąpienie do programu w zakresie teleopieki i pozyskanie 14 opasek)
- Samoświadomość w zakresie potencjałów i potrzeb
- Organizacja spotkań kulturalnych
- Organizacja projektów zwiększających atrakcyjność kulturalną
- Dedykowana strona internetowa GOPS stanowiąca źródło cennej wiedzy w zakresie możliwych form pomocy
- Organizacja imprez integrujących społeczeństwo
- Rozwój infrastruktury, w tym infrastruktury drogowej, sportowej
- Dostępne usługi medyczne, ochrona zdrowia
- Sprawna współpraca pomiędzy instytucjami
- Dostępność infrastruktury kubaturowej/obiektów na potrzeby tworzenia nowych ośrodków wsparcia
- Dysponowanie lokalami socjalnymi
- Wnioskowanie o pozyskiwanie funduszy z programów rządowych (m. in. Program „Opieka

SŁABE STRONY:

- Niewystarczający transport zbiorowy
- Brak samochodów na użytek GOPS, z czym się łączyłoby zapotrzebowanie na kierowców
- Brak dziennych domów pobytu, placówek wsparcia dziennego dla seniorów i niepełnosprawnych
- Brak osób chętnych do świadczenia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania podopiecznego

wytchnieniowa”, „Asystent osobisty
osoby z niepełnosprawnością”)

SZANSE:

- Programy takie jak teleopieka
- Aktywność organizacji pozarządowych w zakresie osób wykluczonych marginalizacją
- Atrakcyjność krajobrazowa, turystyczna, rekreacyjna
- Współpraca międzygminna
- Dostępność specjalistów, kadry medycznej np. laryngolog, pediatra, ginekolog

ZAGROŻENIA:

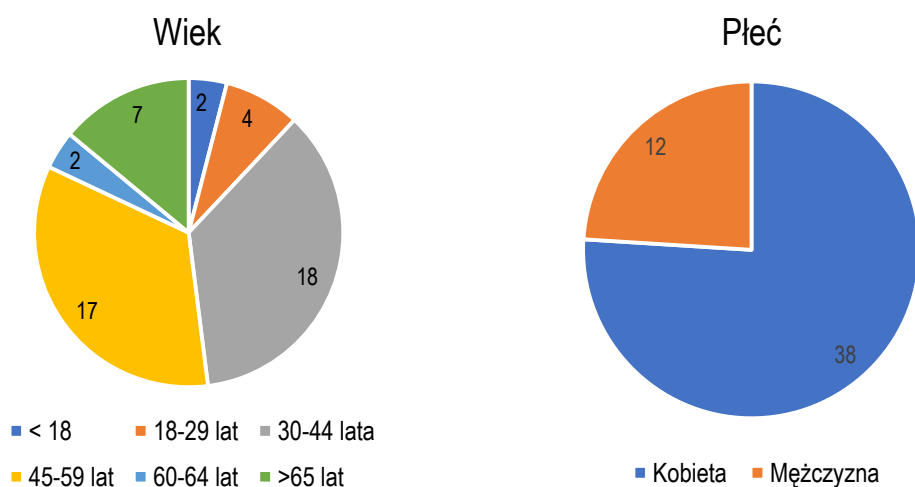
- Starzenie się społeczeństwa
- Słabo rozwinięty rynek pracy, w szczególności dla młodych osób
- Wyjazd młodych osób za granicę bądź większych miast
- Brak otwartości mieszkańców na wszelkie zmiany, a w szczególności osoby starsze
- Rozległość gminy
- Duża odległość od większych miast
- Problemy z zasięgiem
- Mała liczba organizacji pozarządowych działających w zakresie usług społecznych
- Trudności z pozyskaniem nowych specjalistów (np. fizjoterapeutów)
- Ograniczanie przemysłu drzewnego

5. Diagnoza w zakresie potrzeb

5.1. Diagnoza potrzeb mieszkańców gminy

Diagnoza potrzeb mieszkańców gminy Komańcza przeprowadzona została m. in. w oparciu o badania ankietowe (CAWI) realizowane od 29 października do 24 listopada 2024 r. Wzięło w nim udział 50 mieszkańców. Co trzecia osoba była w wieku 30-44 lat, podobny był udział osób w wieku 45-59 lat. Większość to kobiety (76%).

Rysunek nr 7. Dane metryczkowe ankietowanych mieszkańców gminy Komańcza

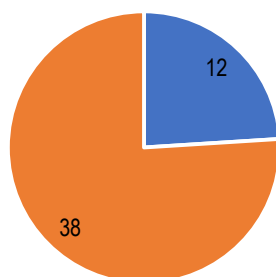

Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Zasadność przeprowadzenia badania potwierdzona została tym, że około co czwarta osoba zamieszkiwała z osobą lub osobami wymagającymi świadczenia usług opiekuńczych, asystenckich lub opieki wytchnieniowej w miejscu zamieszkania. Jedynie 3 osoby zamieszkiwały samotnie gospodarstwo domowe.

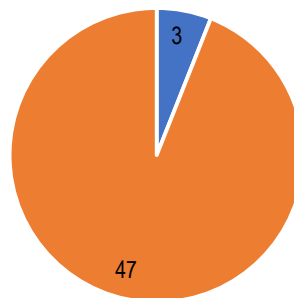
Rysunek nr 8. Stan gospodarstw domowych ankietowanych mieszkańców gminy Komańcza

Zamieszkiwanie z osobami
wymagającymi usług opiekuńczych,
asystenckich lub opieki wytchniniowej
w miejscu zamieszkania

■ TAK ■ NIE

Osoby zamieszkujące samotnie

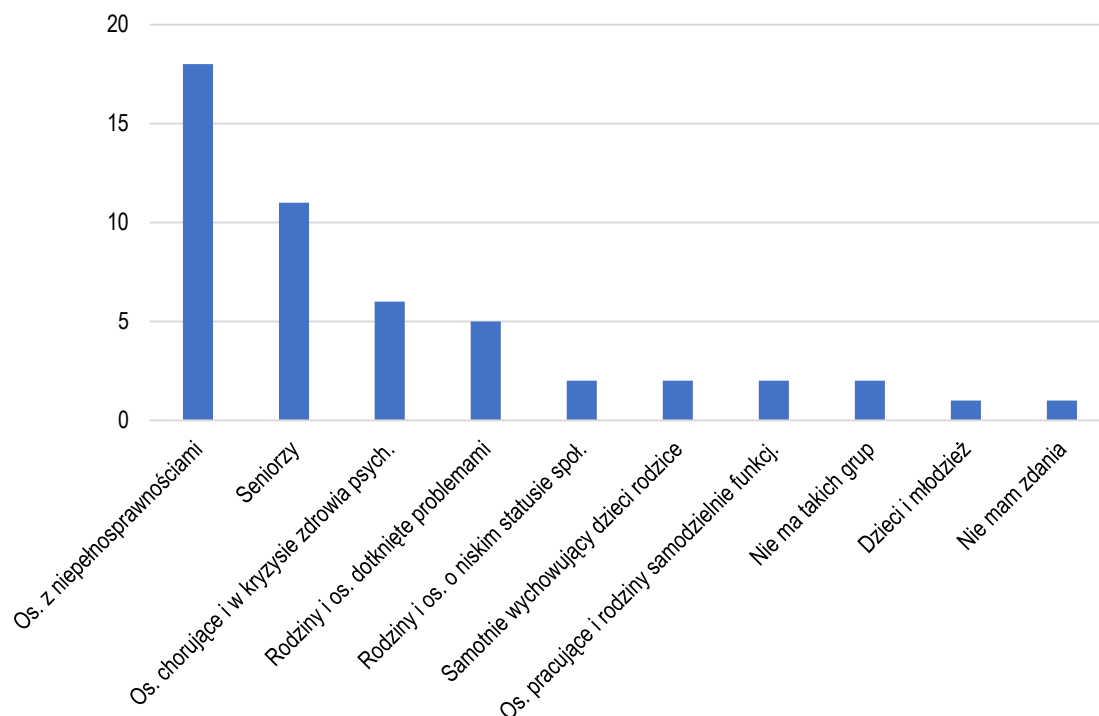
■ TAK ■ NIE

Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Ankietowani z gminy Komańcza dostrzegają trudności, z którymi zmagają się mieszkańcy, do grona osób o najtrudniejszej sytuacji życiowej zaliczali przede wszystkim osoby z niepełnosprawnościami (wskazane przez 36%). Znaczący odsetek mieszkańców wskazywał też seniorów (22%), osoby chorujące, w tym przewlekle i osoby w kryzysie zdrowia psychicznego (12%), a także rodziny i osoby dotknięte problemami, w tym bezrobociem, przemocą domową, uzależnieniem (10%). O świadomości mieszkańców dotyczącej obecności grup w środowisku lokalnym zmagających się z problemami społecznymi świadczy, że zdecydowana większość (94%) wskazała którąś z grup, co ukazuje poniższy wykres.

Rysunek nr 9. Grupy społeczne, którym najtrudniej żyje się w gminie Komańcza według ankietowanych

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

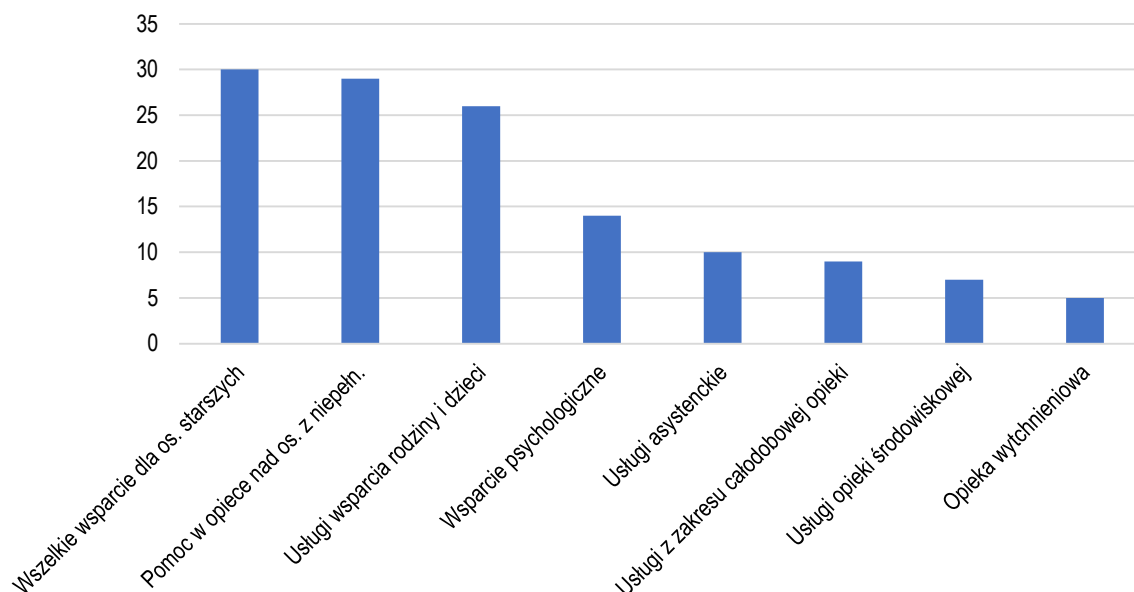
Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Badanie ankietowanych dotyczące faktu i charakteru katalogu obecnie świadczonej pomocy społecznej w gminie Komańcza, wskazuje, iż zdecydowana większość mieszkańców (92%) zna instytucje świadczące pomoc społeczną, ale jedynie 26% korzystało z ich usług. Dostępność usług społecznych oceniana jest w większości pozytywnie, a mieszkańcy wskazywali, iż napotykali problemy jedynie związane z ograniczonym dostępem do informacji dotyczących zakresu świadczonej opieki oraz długim czasem oczekiwania na pomoc.

Badanie pozwoliło uzyskać opinię mieszkańców odnośnie do preferowanych usług społecznych, które powinny być świadczone w gminie Komańcza. Największy odsetek mieszkańców (60%) za najważniejszą usługę społeczną uznał wszelkie wsparcie dla osób starszych. Innymi istotnymi dla respondentów usługami są pomoc w opiece nad osobami z niepełnosprawnościami (58%), wsparcia rodziny i dzieci w formie np. żłobków, przedszkoli, warsztatów i spotkań dla rodziców, wsparcia psychologicznego, świetlic środowiskowych (52%) oraz wsparcie psychologiczne (28%).

Rysunek nr 10. Najważniejsze usługi społeczne dla mieszkańców gminy Komańcza

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

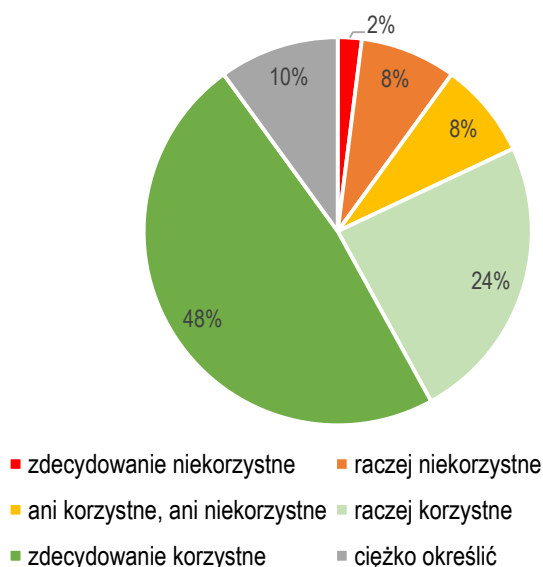
Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Do metod mogących w największym stopniu przyczynić się do poprawy dostępności usług społecznych w gminie Komańcza, należy m. in. zwiększenie świadomości wśród społeczności na temat liczby osób potrzebujących poprzez informowanie i rozpowszechnianie wiedzy o świadczonych usługach. Wskazywano również rozwiązania w zakresie kompetencji pracowników instytucji, którymi są wyszkolona kadra i zwiększenie zatrudnienia osób z odpowiednimi kwalifikacjami. Mieszkańcy dostrzegali również potrzebę większego zaangażowania w rozwój usług dla osób starszych, świadczenie opieki nad seniorami w miejscu zamieszkania oraz stworzenie nowych miejsc opieki w formie świetlicy dla seniorów i dziennego domu pobytu. Ankietowani wskazują również na konieczność zatrudnienia psychologów oraz uproszczenia procedur administracyjnych, koniecznych do uzyskania pomocy społecznej.

Obserwowana jest względnie niska świadomość mieszkańców gminy Komańcza na temat zakresu procesu deinstytucjonalizacji, jedynie 30% z nich słyszało o tym pojęciu. Jednocześnie większość mieszkańców (72%) dostrzega korzyści (co ukazano na

poniższym wykresie) związane z przeniesieniem usług realizowanych przez ośrodki, instytucje lub domy pomocy na bardziej indywidualne formy wsparcia, bliskie środowisku lokalnemu i wspierające życie w społeczności, co definiuje proces deinstytucjonalizacji. Dla większości mieszkańców (68%) gminy Komańcza bardziej preferowaną formą otrzymywania pomocy od tradycyjnej usługi instytucjonalnej jest opieka środowiskowa lub domowa.

Rysunek nr 11. Ocena korzystności deinstytucjonalizacji w gminie Komańcza przez mieszkańców

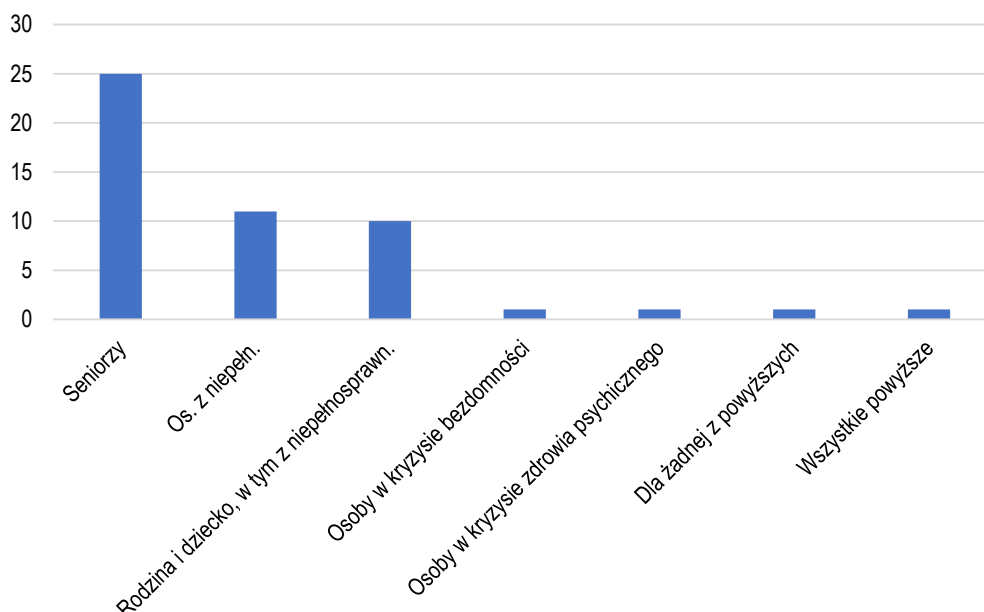

Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Wśród głównych adresatów działań związanych z deinstytucjonalizacją z uwagi na jej efektywność i potencjalne korzyści mieszkańcy wymieniają seniorów (według 50%). Znacząca grupa dostrzega też korzyści z deinstytucjonalizacji dla osób z niepełnosprawnościami (22%) oraz rodzin i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami (20%), co ukazuje poniższy wykres.

Rysunek nr 12. Grupy, dla których deinstytucjonalizacja będzie najbardziej korzystna i efektywna według ankietowanych w gminie Komańcza

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Oczekiwania mieszkańców zakładają wprowadzenie nowych rozwiązań i rozwój obecnych sposobów wsparcia. Wśród najcenniejszych form wsparcia w społeczności lokalnej ponad połowa mieszkańców gminy Komańcza wymieniła ośrodki wsparcia, świadczące wsparcie w systemie dziennym (np. dzienne domy pomocy). Znaczna część mieszkańców wymieniała realizację usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania tworzenie klubów i grup zrzeszających (np. osoby starsze oraz klubów dziecięcych) (wskazane przez 40%) oraz realizacją usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania (38%).

Mieszkańcy wskazywali również, jakie usługi społeczne powinny zostać wdrożone lub być dostępne w większym stopniu lokalnie, aby lepiej odpowiadały ich potrzebom. Do najczęściej wymienianych rozwiązań należą pomoc całodobowa w miejscu zamieszkania osób starszych, asystentura rodzin i osób z niepełnosprawnościami oraz rozwój pomocy sąsiedzkiej. Podkreślano potrzebę utworzenia dziennego domu opieki i rozwój klubu seniora. Wielu mieszkańców podkreślało konieczność zwiększenia dostępności do usług transportowych poprzez realizację usługi od drzwi do drzwi, szczególnie dla seniorów w dotarciu do lekarza. Mieszkańcy wskazali również, iż wartościowe byłoby udostępnienie mieszkań

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

socjalnych. Podane przykłady świadczą o potrzebie zwiększenia działań z zakresu deinstytucjonalizacji usług społecznych w gminie Komańcza.

5.2. Diagnoza potrzeb wybranych grup docelowych

Niniejszy podrozdział przedstawia kluczowe informacje o potrzebach wybranych grup docelowych, czyli odbiorców usług społecznych, w kontekście procesu deinstytucjonalizacji. Co istotne opracowany został w oparciu o liczne źródła i metody badawcze.

Proces deinstytucjonalizacji, polegający na stopniowym przechodzeniu od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej, wymaga szczegółowego zrozumienia potrzeb poszczególnych grup społecznych oraz ich najbliższego otoczenia. W niniejszym rozdziale dokonano diagnozy sytuacji wybranych grup docelowych – osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie bezdomności, osób w kryzysie zdrowia psychicznego oraz rodzin z dziećmi. Niniejsza diagnoza ma na celu wskazanie najistotniejszych problemów oraz rekomendacji, które mogą przyczynić się do poprawy jakości świadczonych usług społecznych i zwiększenia efektywności podejmowanych działań na rzecz grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne.

Osoby starsze

W gminie Komańcza osoby starsze zmagają się z wieloma wyzwaniami, które utrudniają im codzienne życie. Brak dziennych domów pobytu oraz placówek wsparcia dziennego oznacza, że seniorzy nie mają dostępu do przestrzeni, gdzie mogliby otrzymać pomoc i wsparcie społeczne. Gmina ma dużą powierzchnię, co utrudnia seniorom dostęp do usług pierwszej potrzeby, takich jak wizyty u lekarzy, szczególnie w obliczu braku odpowiedniego transportu. Stworzenie usługi transportowej, np. taksówki społecznej, byłoby rozwiązaniem tego problemu. Ponadto, długie kolejki do lekarzy specjalistów oraz brak dostępu do psychologa i terapeutów pogłębiają trudności w opiece nad seniorami. Brak miejsc integracji społecznej, takich jak świetlice dla seniorów oraz potrzeba tworzenia grup wsparcia, są również kluczowe dla poprawy jakości życia osób starszych. Samotność i izolacja społeczna to kolejne wyzwania, z którymi borykają się seniorzy. Istnieje także obawa o przyszłą niesamodzielność, co pogłębia poczucie niepokoju.

Podsumowanie potrzeb osób starszych:

- Brak dziennych domów pobytu
- Brak placówek wsparcia dziennego
- Gmina cechuje się znaczą powierzchnią, przez co seniorzy mają trudności z przemieszczaniem się do usług pierwszej potrzeby np. lekarzy. Konieczność stworzenia usługi transportowej, typu taksówka społeczna.
- Trudności z dostępem do lekarzy specjalistów
- Długi czas oczekiwania do lekarzy specjalistów i innych, niektórych usług medycznych
- Brak świetlicy dla seniorów, miejsc integracji społecznej
- Potrzeba integracji osób starszych, poprzez np. utworzenie grup wsparcia dla seniorów
- Potrzeby z zakresu wsparcia psychologicznego osób starszych
- Osoby starsze wskazują na problemy z poczuciem samotności i izolacji
- Seniorzy obawiają się niesamodzielności

Osoby z niepełnosprawnościami

Podobnie jak osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami borykają się z problemem dostępu do usług medycznych i specjalistycznych. Brak dziennych domów pobytu oraz placówek wsparcia dziennego ogranicza ich możliwość skorzystania z pomocy i wsparcia społecznego. Gmina Komańcza, z uwagi na dużą powierzchnię, stwarza trudności w przemieszczaniu się do usług medycznych. Tak jak w przypadku seniorów, stworzenie usługi transportowej typu taksówka społeczna mogłoby rozwiązać ten problem. Długie oczekiwanie na wizyty u specjalistów i trudności z dostępem do rehabilitacji i terapii to kolejne istotne wyzwania. Istnieje również zagrożenie poczuciem nieakceptacji i niezrozumienia wśród pełnosprawnych mieszkańców, co może wpływać na integrację osób z niepełnosprawnościami. Kolejnym ważnym zagadnieniem jest potrzeba dostosowania architektonicznego budynków użyteczności publicznej, aby były one dostępne dla osób z ograniczoną mobilnością.

Podsumowanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami:

- Brak dziennych domów pobytu
- Brak placówek wsparcia dziennego
- Gmina cechuje się znaczą powierzchnią, przez co osoby z niepełnosprawnościami mają trudności z przemieszczaniem się do usług pierwszej potrzeby np. lekarzy.

Konieczność stworzenia usługi transportowej, typu taksówka społeczna.

- Trudności z dostępem do lekarzy specjalistów
- Długi czas oczekiwania do lekarzy specjalistów i innych, niektórych usług medycznych
- Zagrożenie poczuciem nieakceptacji i niezrozumienia wśród mieszkańców pełnosprawnych
- Dostosowanie architektoniczne budynków użyteczności publicznej

Osoby w kryzysie bezdomności

W gminie Komańcza obecnie nie występuje potrzeba świadczenia wsparcia osobom w kryzysie bezdomności.

Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego napotykają na trudności z dostępem do odpowiedniego wsparcia. Brak dziennych domów pobytu oraz placówek oferujących usługi wsparcia dziennego utrudnia im otrzymanie pomocy. Ponadto, problemy z dostępem do specjalistów oraz długie oczekiwanie na wizyty u psychologów i psychiatrów pogłębiają kryzys. Istnieje również brak dostępu do wsparcia psychologicznego i terapeutycznego w gminie, co sprawia, że osoby w kryzysie zdrowia psychicznego zmuszone są do korzystania z usług w innych gminach, co wiąże się z kosztami i trudnościami w dojazdach.

Podsumowanie potrzeb osób w kryzysie zdrowia psychicznego:

- Brak dziennych domów pobytu
- Brak placówek wsparcia dziennego
- Trudności z dostępem do lekarzy specjalistów
- Długi czas oczekiwania do lekarzy specjalistów i innych, niektórych usług medycznych
- Brak możliwości uzyskania wsparcia psychologicznego i terapeutycznego w gminie

Rodziny z dziećmi

Rodziny z dziećmi w gminie Komańcza także napotykają trudności związane z brakiem placówek wsparcia dziennego dla dzieci. Niewystarczająca liczba miejsc integrujących dzieci z niepełnosprawnościami i brak odpowiednich form wsparcia społecznego sprawiają, że rodziny potrzebują nowych rozwiązań w zakresie opieki nad dziećmi.

- Brak placówek wsparcia dziennego dla dzieci

5.3. Diagnoza potrzeb instytucji i organizacji społecznych

Instytucje i organizacje społeczne w gminie Komańcza potrzebują większych zasobów finansowych i kadrowych, aby sprostać rosnącym potrzebom społecznym. W kontekście deinstytucjonalizacji i przejścia do opieki środowiskowej, ważne jest zapewnienie odpowiednich środków na rozwój usług wsparcia, w tym opieki nad osobami starszymi, wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami oraz rozwoju organizacji pozarządowych działających w obszarze usług społecznych. Kluczowe będzie także zapewnienie transportu i dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością. Wymaga to inwestycji w specjalistów, w tym kierowców, a także intensyfikacji działań edukacyjnych i szkoleń, szczególnie w obszarze wsparcia psychologicznego i rozwoju zainteresowań osób starszych.

Podsumowują, zidentyfikowane potrzeby:

- Brak samochodów na użytek GOPS (z czym się łączyłoby zapotrzebowanie na kierowców)
- Rosnące zapotrzebowanie na usługi, kadrę oraz środki finansowe zapewniające wsparcie osobom starszym
- Pracownicy socjalni zgłaszają potrzebę intensyfikacji działań w zakresie rozwoju potencjału, zainteresowań i samorealizacji osób starszych
- Konieczność tworzenia organizacji pozarządowych działających w zakresie usług społecznych
- Konieczność kontynuowania dobrych praktyk i podejmowania nowych działań na rzecz wspierania rodzin
- Trudności z pozyskaniem nowych specjalistów (np. opiekunów)
- Konieczność utrzymania i rozwoju programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”
- Konieczność podejmowania działań ukierunkowanych na utrzymanie zatrudnienia asystenta rodziny
- Uwzględnienie w planach budżetowych gminy środków na zapewnienie specjalistycznego wsparcia w postaci poradnictwa na rzecz rodzin, a także

rozważenie środków na działalność ośrodków wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży

- Konieczność i chęć podnoszenia i doskonalenia kwalifikacji pracowników GOPS, ze szczególnym uwzględnieniem pracowników socjalnych oraz asystenta rodziny poprzez udział w szkoleniach, warsztatach i innych formach kształcenia

5.4. Diagnoza w zakresie najbliższych kręgów wsparcia

W gminie Komańcza opiekę nad osobami starszymi, z niepełnosprawnościami oraz dziećmi najczęściej przejmują ich najbliższe rodziny. Problemem jest brak wsparcia transportowego oraz trudności w dojazdach do lekarzy specjalistów, co obciąża opiekunów. Zgłaszają oni także znaczną potrzebę szkoleń i wsparcia psychologicznego. Dodatkowo, brak specjalistów w gminie zmusza rodziny do częstych podróży do większych miast, co wiąże się z dużymi kosztami i utrudnia dostęp do niezbędnej pomocy. Rodzice dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami wskazują na potrzebę większego zrozumienia w społeczeństwie oraz lepszej współpracy z kadrą nauczycielską.

Dodatkowo, wskazuje się na konieczność stworzenia punktu informacyjnego lub rzecznika dla rodziców dzieci z niepełnosprawnościami, a także utworzenia grup wsparcia i pomocy psychologicznej dla opiekunów. Istnieje także potrzeba wdrożenia opieki wytnieniowej i usług asystenckich, a także stworzenia dziennego domu pomocy dla osób starszych i z niepełnosprawnościami. Brakuje także miejsca w gminie, w którym mogłyby odbywać się ćwiczenia rehabilitacyjne, co stanowi istotny problem dla osób zmagających się z ograniczeniami fizycznymi.

Przeprowadzona badania pozwoliły na wysunięcie następujących wniosków:

- Opiekę nad osobami starszymi lub / i niepełnosprawnymi najczęściej przejmują ich najbliższe rodziny
- W przypadku opiekunów nieposiadających własnych środków transportu powstaje zagrożenie tzw. wykluczeniem komunikacyjnym
- Opiekunowie wskazują, iż doskwiera im znaczny brak wsparcia szkoleniowego, specjalistycznego, a przede wszystkim psychologicznego
- Cały ciężar transportowy na barkach opiekuna – konieczność dalekich dojazdów do lekarzy specjalistów, rehabilitantów, terapeutów itp.
- Brak terapeutów i specjalistów w gminie powoduje konieczność częstych dojazdów do większych ośrodków miejskich

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

- Rodzice i opiekunowie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami wskazują na brak zrozumienia i wiedzy w środowisku
- Konieczność utworzenia gminnego punktu informacyjnego i / lub rzecznika do spraw rodziców i dzieci, z tym z niepełnosprawnościami
- Zasadność utworzenia grup wsparcia i pomocy psychologicznej skierowanych do opiekunów
- Opiekunowie wskazują zainteresowanie i potrzebę wdrożenia opieki wytchnieniowej i usług asystenckich, podkreślają korzyści z płynące z tych form
- Opiekunowie wskazują na zasadność utworzenia dziennego domu pomocy dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami
- W gminie Komańcza brakuje miejsca, w którym mogłyby odbywać się ćwiczenia rehabilitacyjne

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

6. Analiza potrzeb

6.1. Obecnie realizowane usługi i formy wsparcia

Niniejszy podrozdział przedstawia kluczowe informacje o potrzebach wybranych grup docelowych, czyli odbiorców usług społecznych, w kontekście procesu deinstytucjonalizacji. Co istotne opracowany został w oparciu o liczne źródła i metody badawcze.

Osoby starsze

Osoby starsze w gminie Komańcza mogą korzystać z różnorodnych form wsparcia, które uwzględniają zarówno pomoc w codziennym funkcjonowaniu, jak i aktywizację społeczną. Do najważniejszych usług należą:

1. Opieka rodzinna - nieformalna (świadczona przez członków rodziny)
2. Usługi opiekuńcze podstawowe świadczone w miejscu zamieszkania
3. Teleopieka
4. Działalność stowarzyszenia 50+ (organizacja pozarządowa)
5. Praca socjalna

Osoby z niepełnosprawnościami i w kryzysie zdrowia psychicznego

Wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami i w kryzysie zdrowia psychicznego koncentruje się na zapewnieniu opieki, zwiększeniu niezależności oraz odciążeniu opiekunów. Oferowane usługi to:

1. Opieka rodzinna - nieformalna (świadczona przez członków rodziny)
2. Usługi opiekuńcze podstawowe świadczone w miejscu zamieszkania
3. Asystentura – asystent osobisty osoby niepełnosprawnej
4. Opieka wytnieniowa skierowana do opiekunów dzieci do ukończenia 16 roku życia posiadającymi orzeczenie o niepełnosprawności oraz osób posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności
5. Praca socjalna

Osoby w kryzysie bezdomności

GOPS w Komańczy świadczył pomoc osobom bezdomnym mająca ostatni adres zameldowania na terenie gminy Komańcza, m.in. przyznano pomoc finansową, wydano decyzję o ustaleniu prawa do świadczeń opieki zdrowotnej realizowanych ze

środków publicznych, przyznano świadczenie z pomocy społecznej w formie tymczasowego miejsca w schronisku dla osób bezdomnych.

1. Praca socjalna
2. Gmina dysponuje wolnymi lokalami socjalnymi i w razie potrzeb może przyznać mieszkanie
3. Gmina Komańcza zawiera umowę ze schroniskiem dla osób bezdomnych.

Rodziny z dziećmi

Wsparcie rodzin z dziećmi skupia się na pomocy w wychowaniu i edukacji dzieci, a także na odciążeniu opiekunów w codziennych obowiązkach. Kluczowe formy wsparcia obejmują:

1. Asystentura rodzinna
2. Oddziały przedszkolne i szkolne
3. Program „Posiłek w szkole i w domu”
4. Praca socjalna

Ponadto gmina zapewnia nieodpłatną pomoc prawną oraz spotkania z psychoterapeutą dla wszystkich mieszkańców.

6.2. Diagnoza usług deficytowych

Diagnoza potrzeb w zakresie nierealizowanych usług lub usług realizowanych w niewystarczającym zakresie na poziomie lokalnym wskazuje, iż:

- Brak placówek zapewniających opiekę nad dziećmi do lat 3 oraz niewystarczająca liczba placówek przedszkolnych
- Brak dziennych domów pobytu, placówek wsparcia dziennego dla seniorów, typu Dom Seniora, Klub Seniora czy świetlice środowiskowe
- Brak dziennych domów pobytu i/lub placówek wsparcia dziennego dla osób z niepełnosprawnościami
- Brak usług z zakresu transportu osób niesamodzielnych, potrzebujących wsparcia
- Brak wystarczającego dostępu do lekarzy specjalistów
- Niewystarczający zakres dostępu do poradnictwa specjalistycznego
- Brak grup wsparcia (dla wszystkich grup potrzebujących)

Trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych warunkują następujące potrzeby:

- poszerzenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego i wsparcia ze strony asystenta rodziny

- zapewnienia dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3 i przedszkolnej
- tworzenia placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży

Potrzebami w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom problemami uzależnień i przemocy domowej są:

- konieczność zintensyfikowania prowadzonej w gminie działalności profilaktycznej
- zwiększenia dostępności leczenia i wsparcia, w tym pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej, psychologicznej i prawnej (m.in. poprzez utworzenie punktu informacyjno-konsultacyjnego),
- wspieranie działań mających na celu powołanie grup wsparcia dla osób dotkniętych problemami uzależnień i doświadczających przemocy domowej;

Do potrzeb związanych ze starzeniem się społeczeństwa należą działania:

- zwiększenia dostępu do usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych), rehabilitacyjnych i medycznych,
- utworzenia klubu seniora i dziennego domu pobytu,
- rozszerzenie środowiskowej oferty integracyjnej¹¹.

6.3. Diagnoza potrzeb kadrowych i profesji społecznych

Pracownicy GOPS wskazują, iż barierami, które w realizacji usług społecznych w gminie są:

1. niedostateczne środki finansowe
2. wysoka liczba spraw i obowiązków przypadająca na jednego pracownika
3. biurokracja i nadmierne obciążenie dokumentacją
4. brak odpowiednich placówek i infrastruktury
5. brak dostępu do nowoczesnych narzędzi i technologii
6. bariery komunikacyjne

Pracownicy GOPS nie identyfikują grup osób pozostawionych bez możliwości pozyskania wsparcia w obecnym systemie usług społecznych. Uważają, iż obecne zasoby kadrowe GOPS-u są adekwatne w stosunku do realizowanych zadań.

Potrzeby personelu (kadry) świadczącej usługi społeczne:

- Szkolenia specjalistyczne

¹¹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Komańcza na lata 2023-2031

- Wiedza pracowników GOPS o deinstytucjonalizacji jest obecnie zaawansowana, niemniej podkreślają oni chęć edukacji w tej tematyce
- Jako najefektywniejsze sposoby zdobywania wiedzy w tematyce deinstytucjonalizacji pracownicy GOPS wskazują stacjonarne szkolenia wyjazdowe, szkolenia i warsztaty zdalne, platformy e-learningowe, wizyty studyjne w gminach posiadających doświadczenie w procesie, dofinansowywane studia podyplomowe, współpraca z organizacjami pozarządowymi i samorządowymi dostęp do materiałów edukacyjnych i literatury specjalistycznej oraz udział w grupach roboczych przy tworzeniu LPDI.
- Pracownicy wskazują, iż barierą wdrażania deinstytucjonalizacji jest brak świadomości społecznej

Celem skutecznego wdrożenia LPDI kadra wskazuje, iż zasadnym byłyby:

- Zwiększenie zasobów kadrowych
- Dodatkowe finansowanie
- Wsparcie w zakresie szkoleń dla personelu
- Wsparcie w zakresie planowania strategicznego
- Narzędzia do monitorowania i oceny usług
- Wsparcie w zakresie nawiązywania partnerstw z innymi instytucjami
- Zasoby infrastrukturalne, w tym dodatkowe pomieszczenia

6.4. Przyczyny nierealizowania usług społecznych

Główną przyczyną nierealizowania usług społecznych są ograniczone środki na finansowanie usług społecznych, a także ograniczenia kadrowe.

Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych to strategiczny dokument, którego celem jest przejście od tradycyjnego systemu opieki instytucjonalnej do modelu skoncentrowanego na wsparciu świadczonym w lokalnym środowisku. Podstawą tego podejścia jest rozwój usług społecznych, integracja społeczna oraz promowanie samodzielności i godności osób potrzebujących wsparcia. Dokument został opracowany w odpowiedzi na rosnące potrzeby mieszkańców oraz konieczność wdrożenia bardziej elastycznych i nowoczesnych rozwiązań, które wspierają uczestnictwo w życiu społecznym na poziomie gminy. Liderem tego przedsięwzięcia jest Gmina Komańcza, współpracująca ze swoimi jednostkami organizacyjnymi.

Priorytetem LPDI jest zapewnienie różnorodnych i wysokiej jakości usług, które pozwolą osobom o różnych potrzebach życiowych na pełne korzystanie z ich praw, a także rozwijanie własnego potencjału i umiejętności. Plan podkreśla znaczenie tworzenia warunków, które umożliwią osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami, osobom w kryzysie zdrowia psychicznego, osobom bezdomnym oraz innym grupom docelowym pełną integrację ze społecznością lokalną.

Realizacja Planu wiąże się z wyzwaniami, takimi jak przekształcenie dotychczasowego systemu wsparcia, poszerzenie oferty usług społecznych promujących samodzielność mieszkańców, a także budowanie wspólnoty lokalnej opartej na otwartości, solidarności i wzajemnym szacunku. Celem jest stworzenie inkluzyjnego społeczeństwa, w którym każdy mieszkaniec będzie miał możliwość uczestniczenia w życiu gminy na równych zasadach, w atmosferze akceptacji i wsparcia.

7. Część programowa

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych, podobnie jak każdy dokument strategiczny, określa główny cel, który jest realizowany poprzez cele szczegółowe i składające się na nie kierunki działań lub konkretne propozycje działań. Cele szczegółowe wyznaczono wedle obszarów tematycznych dotyczących kolejno: osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością, osób w kryzysie zdrowia psychicznego i rodzin z dziećmi. Dodatkowo wyznaczono cele horyzontalne, które stanowią ogólne kierunki interwencji dla gminy, wspierające oraz warunkujące skuteczną realizację celów szczegółowych.

Cel ogólny

ZAPEWNIENIE MIESZKAŃCOM GMINY KOMAŃCZA DOSTĘPU DO WYSOKIEJ
JAKOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH ŚWIADCZONYCH W SPOSÓB
ZINDYWIDUALIZOWANY I ZINTEGROWANY W ŚRODOWISKU LOKALNYM,
W CELU WSPIERANIA ICH SAMODZIELNOŚCI, INTEGRACJI SPOŁECZNEJ
I PODNIESIENIA JAKOŚCI ŻYCIA

Cele przekrojowe (horyzontalne)

Cele przekrojowe, zwane również horyzontalnymi, to kluczowe obszary, które mają na celu wsparcie realizacji działań i celów szczegółowych w różnych aspektach polityki społecznej, zdrowotnej i edukacyjnej. W przypadku gminy Komańcza, cele horyzontalne stanowią fundament dla zapewnienia spójności i synergii pomiędzy poszczególnymi inicjatywami, które są realizowane na poziomie lokalnym. Skierowane są na wzmacnianie współpracy między instytucjami, integrację działań w zakresie dostępności usług oraz poprawę efektywności administracji publicznej i jakości życia mieszkańców.

Cele przekrojowe stanowią podstawę dla skutecznego wprowadzania zmian w zakresie wsparcia społecznego, zdrowotnego, edukacyjnego oraz infrastrukturalnego, obejmując wszystkie grupy społeczne, w tym osoby starsze, dzieci, osoby z niepełnosprawnościami, rodziny oraz inne osoby w trudnej sytuacji życiowej. Ich realizacja sprzyja budowaniu zrównoważonego i inkluzywnego rozwoju, odpowiadającego na potrzeby lokalnej społeczności, w tym poprawie jakości usług publicznych oraz dostępności do niezbędnego wsparcia.

Cel przekrojowy 1.

Działania informacyjno-promocyjne i informowanie o dostępnej ofercie i wsparciu, promowanie świadomości i dostępności usług społecznych:

	• Prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych usługach • Utworzenie punktu informacyjnego ds. wsparcia społecznego w gminie
Cel przekrojowy 2.	Rozwój grup wsparcia/kręgów wsparcia, poprzez inspirowanie do tworzenia oddolnych inicjatyw integrujących osoby z podobnymi doświadczeniami i problemami (promowanie idei wolontariatu)
Cel przekrojowy 3.	Zwiększenie współpracy międzysektorowej – tworzenie i rozwijanie partnerstw pomiędzy organizacjami pozarządowymi, instytucjami publicznymi i sektorem prywatnym w celu zapewnienia skoordynowanej pomocy i wsparcia, które odpowiadają na zróżnicowane potrzeby mieszkańców gminy Komańcza
Cel przekrojowy 4.	Promowanie edukacji i wsparcia psychologicznego – zapewnienie dostępu do szkoleń, wsparcia psychologicznego i doradztwa dla rodzin, opiekunów oraz osób starszych i innych grup wymagających wsparcia
Cel przekrojowy 5.	Zintegrowanie dostępnych usług w zakresie uzyskania wsparcia dla poszczególnych grup osób

Cele szczegółowe w ramach obszarów wsparcia

Obszar 1	Osoby starsze					
Cel operacyjny 1.	Zbudowanie skutecznego, efektywnego i trwałego systemu świadczącego usługi społeczne dla osób starszych, zapewniającego zwiększenie jakości życia oraz umożliwiającego im godne i aktywne życie w lokalnej społeczności					
	Nr działania	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródła finansowania
	1.	Dążenie do utworzenia dziennego domu pobytu dla seniorów	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	5 000 000,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	2.	Dążenie do utworzenia klubu seniora	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	500 000,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	3.	Dążenie do wdrożenia usług transportowych dla seniorów typu door to door	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	Koszt 1 Kierowca – 8 godz. x1514 dni x 35,00 zł = 423 920,00 zł Koszt 2 Paliwo – 150 km x1514 dni = 227 100 km 8,5 l – 100 km x l – 227 1000 km x= 19 303,50 l x 6,50 zł = 125 472,75 zł Koszt 3	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

				Ubezpieczenie samochodu – 4 000,00 zł x 6 lat = 24 000,00 zł Koszt 4 Serwis i amortyzacja samochodu (w tym: badania techniczne pojazdu) 5 000,00 zł x 6 lat = 30 000,00 zł	
4.	Rozwijanie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	20 os. x 2 godz. x 1514 dni x 43,20 = 2 616 192,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
5.	Rozwijanie usług z zakresu wsparcia psychologicznego i informacyjnego dla osób starszych oraz ich opiekunów	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy, Ośrodki zdrowia i inni realizatorzy	5 os. x 110,00 zł x 72 miesiące = 39 600,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
6.	Rozpowszechnianie idei usług sąsiedzkich, np. polegających na wsparciu opiekuńczym osób wymagających pomocy	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	działanie bezkosztowne dla gminy Komańcza	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

7.	Rozwijanie i realizacja usług asystenckich dla seniorów z niepełnosprawnościami	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	11 os. x 2 godz. x 1514 dni x 45,00 = 1 498 860 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
8.	Organizowanie akcji badań profilaktycznych	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy, Ośrodki zdrowia i inni realizatorzy	działanie bezkosztowne dla gminy Komańcza	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
9.	Rozwijanie rozwiązań z zakresu teleopieki (opaski)	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy, Ośrodki zdrowia i inni realizatorzy	14 opasek. x 72 miesięcy x 40,00 zł = 40 320,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
10.	Umożliwienie dostępu do ciepłego posiłku	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	20 os. x 1514 dni x 10,00 = 302 800,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

Obszar 2	Osoby z niepełnosprawnościami
Cel operacyjny 2.	Stworzenie warunków do korzystania przez osoby z niepełnosprawnościami z wysokiej jakości usług w środowisku lokalnym, umożliwiających rozwój ich potencjału oraz pełne uczestnictwo w życiu społecznym

Nr działania	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródła finansowania
1.	Rozwijanie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	j.w.	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
2.	Rozwijanie i realizacja usług asystenckich	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	j.w.	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
3.	Diagnozowanie możliwości rozwoju form usług społecznych świadczonych w trybie dziennym	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	działanie bezkosztowne dla gminy Komańcza	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
4.	Zapewnienie dostępu usług z zakresu wsparcia psychologicznego i informacyjnego dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	5 os. x 110,00 zł x 72 miesiące = 39 600,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

5.	Dążenie do wdrożenia usług transportowych dla osób z niepełnosprawnościami typu door to door	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	j.w.	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
6.	Wspieranie rodziny i osób pełniących opiekę poprzez uruchomienie opieki wytchnieniowej	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	2 os. x 2 godz. x 1514 dni x 48,00 zł = 290 688,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
7.	Działania dążące do likwidacji barier architektonicznych		Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	600 000,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

Obszar 3	Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone bezdomnością				
Cel operacyjny 3.	Stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością, zapewniającego im godne życie				
Nr działania	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródła finansowania
1.	Świadczenie pracy socjalnej dla osób w kryzysie	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w	3 pracowników x 8426,60 brutto brutto x 72	Środki własne gminy fundusze

	bezdомności oraz osób zagrożonych bezdomnością		Komańczy i inni realizatorzy	miesiące =1 820 145,60 zł	europejskie, krajowe i inne
2.	Zapewnienie dostępu do mieszkań socjalnych	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	działanie bezkosztowne dla gminy Komańcza	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
3.	Aktywizowanie zawodowe osób bezrobotnych we współpracy np. z Powiatowym Urzędem Pracy	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	działanie bezkosztowne dla gminy Komańcza	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
4.	Monitorowanie sytuacji osób bezdomnych, zwłaszcza w okresie jesienno-zimowym (np. poprzez współpracę z Policją)	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	działanie bezkosztowne dla gminy Komańcza	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
5.	Zapewnienie schronienia osobom tego wymagającym (również poprzez umowy z instytucjami spoza gminy)	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	2 os. x 2190 dni x 60,00 zł = 262 800,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

Obszar 4	Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego					
Cel operacyjny 4.	Rozwój środowiskowych form wsparcia, które umożliwią osobom w kryzysie zdrowia psychicznego korzystanie z usług dostosowanych do ich potrzeb, a także rozwój umiejętności życiowych					
	Nr działania	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródła finansowania
	1.	Rozwijanie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczonych w miejscu zamieszkania	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	j.w.	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	2.	Prowadzenie wsparcia i poradnictwa specjalistycznego w tym psychologicznego, psychoterapeutycznego na terenie gminy stacjonarnie lub mobilnie/online	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy, Ośrodki zdrowia i inni realizatorzy	10 os. x 110,00 zł x 72 miesiące = 79 200,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

Obszar 5	Rodziny z dziećmi					
Cel operacyjny 5.	Wsparcie jakości życia rodzin poprzez dostęp do lokalnych, elastycznych usług społecznych					
	Nr dzi ała nia	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialn e	Koszt	Źródła finansowania
	1.	Wsparanie rodziny poprzez działania asystenta rodziny	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	1 pracownik x 7 222,80 brutto brutto x 72 miesiące brutto brutto = 520 041,60	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	2.	Rozszerzenie oferty i tworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu dla rodzin z dziećmi i młodzieży	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	działanie bezkosztowne dla gminy Komańcza	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	3.	Wsparcie psychologiczne dla dzieci i rodzin poprzez zapewnienie dostępności psychologów w szkołach	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	1 pracownik x 1128 dni miesiące x 110,00 zł = 124 080,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

	4.	Promowanie działań z zakresu zdrowego stylu życia dla dzieci i rodzin	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	działanie bezkosztowne dla gminy Komańcza	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	5.	Zapewnienie posiłku dla dzieci i młodzieży	Do 2030 roku	Gmina Komańcza, GOPS w Komańczy i inni realizatorzy	70 os. x 1128 dni x 7,00 zł = 552 720,00 zł	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

8. Źródła finansowania wdrożenia i realizacji planu

Realizacja lokalnego planu deinstytucjonalizacji usług społecznych (LPDI) wymaga stabilnych i zróżnicowanych źródeł finansowania, które umożliwią wdrożenie nowych form wsparcia oraz przekształcenie istniejących instytucji w kierunku bardziej zindywidualizowanych, środowiskowych usług. Niniejszy rozdział nie dotyczy w sposób szczegółowy analizy kosztów realizacji planu, natomiast wskazuje przede wszystkim możliwe źródła finansowania, o które ubiegać się może gmina, aby realizować wytyczone w niniejszym Planie kierunki działań.

Poniżej przedstawiono kluczowe źródła finansowania, które mogą zostać wykorzystane na poziomie lokalnym:

1. Środki własne jednostek samorządu terytorialnego (JST)

Jednostki samorządu terytorialnego jako kluczowi realizatorzy polityki społecznej na poziomie lokalnym, powinny zapewnić finansowanie z budżetów własnych.

- Finansowanie bieżące: np. utrzymanie funkcjonowania mieszkań wspomaganych, organizacja usług opiekuńczych czy dziennych form wsparcia.
- Wkład własny do projektów unijnych: JST mogą wykorzystać środki własne jako wkład wymagany do projektów współfinansowanych z funduszy europejskich.
- Tworzenie rezerw celowych: w budżetach lokalnych mogą być tworzone rezerwy na realizację działań wynikających z LPDI, co umożliwia lepsze planowanie wydatków.

2. Fundusze europejskie i krajowe

Deinstytucjonalizacja usług społecznych jest jednym z priorytetów Unii Europejskiej i polityki społecznej w Polsce, co zapewnia szeroki dostęp do funduszy wspierających tego typu działania.

a) Fundusze europejskie 2021–2027

- Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+): finansowanie działań wspierających aktywizację społeczną, integrację zawodową, rozwój usług opiekuńczych oraz wsparcie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR): wspieranie inwestycji infrastrukturalnych, takich jak tworzenie mieszkań wspomaganych, dziennych domów wsparcia, placówek integracyjnych czy modernizacja istniejących budynków.

- Programy krajowe współfinansowane przez UE, np. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS), Fundusze Europejskie dla Regionów czy Fundusze Norweskie.

b) Programy krajowe i dotacje ministerialne

- Programy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej: wsparcie w ramach programów: „Opieka 75+”, „Senior+”, „Asystent Osoby Niepełnosprawnej” czy „Czas na Mieszkanie”, „Korpus Wsparcia Seniorów”
- Program Fundusz Solidarnościowy: wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami poprzez dofinansowanie asystentów osobistych, usług rehabilitacyjnych czy dostępności w środowisku lokalnym.

3. Partnerstwa publiczno-prywatne (PPP)

Partnerstwo publiczno-prywatne to model, który może skutecznie wesprzeć rozwój usług społecznych, szczególnie w zakresie inwestycji infrastrukturalnych.

W ramach partnerstwa publiczno-prywatnego można realizować działania takie jak np.:

- budowa mieszkań wspomaganych i treningowych, gdzie partner prywatny finansuje inwestycję np. w zamian za długoterminowe użytkowanie lub zarządzanie;
- zlecanie usług społecznych organizacjom pozarządowym lub przedsiębiorstwom społecznym – w ramach tego działania można wykorzystać wiedzę i doświadczenia sektora pozarządowego w realizacji usług środowiskowych.

4. Organizacje pozarządowe i fundacje

Współpraca z organizacjami pozarządowymi może być kluczowa w realizacji działań wynikających z LPDI. NGO-sy często posiadają doświadczenie, które pozwala na skuteczną realizację innowacyjnych form wsparcia. W ramach tej współpracy można np.:

- uzyskać granty i dotacje krajowe i międzynarodowe: fundacje oraz stowarzyszenia mogą ubiegać się o środki na realizację lokalnych projektów deinstytucjonalizacyjnych (np. granty od Fundacji Fundusz Współpracy, np. w ramach programu „Premia społeczna” na współpracę z podmiotem ekonomii społecznej, Fundacji Batorego, Fundacji im. Stefana Kuryłowicza).

- realizować projekty społeczne finansowane z darowizn: np. kampanie crowdfundingowe, darowizny od lokalnych przedsiębiorców lub społeczności.

5. Środki z funduszy celowych i lokalnych inicjatyw

a) Fundusze celowe

- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON): finansowanie działań skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, takich jak usługi asystenckie, dostępność przestrzeni publicznej czy szkolenia zawodowe.
- Fundusz Pracy: wsparcie aktywizacji zawodowej i społecznej osób korzystających z pomocy społecznej, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

b) Lokalna inicjatywa społeczna

- Budżety obywatelskie: przeznaczenie części środków z budżetu obywatelskiego na projekty wspierające deinstytucjonalizację usług, np. tworzenie centrów wsparcia czy mieszkań treningowych.
- Inicjatywa lokalna: współpraca mieszkańców z gminą w realizacji usług społecznych.

6. Środki prywatne i darowizny

Darowizny od lokalnych firm, osób prywatnych czy społeczności mogą wspierać działania na rzecz deinstytucjonalizacji.

- Sponsorzy lokalni: przedsiębiorcy wspierający działalność społeczną w zamian za promocję lub korzyści wizerunkowe.
- Fundraising i kampanie społeczne: zbiórki na rzecz modernizacji placówek, zakup sprzętu czy organizację wydarzeń integracyjnych.
- Opłaty wnoszone przez korzystających

7. Środki z projektów międzynarodowych i fundacji zagranicznych

Warto poszukiwać wsparcia w organizacjach międzynarodowych, które finansują projekty społeczne.

- Fundusze ONZ i WHO: projekty wspierające poprawę zdrowia i jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem.

- Fundacje międzynarodowe: np. Open Society Foundations, Fundacja IKEA czy Fundacja Forda, które wspierają rozwój usług społecznych na całym świecie.

8. Połączenie różnych źródeł finansowania

Skuteczne wdrożenie LPDI wymaga synergii różnych źródeł finansowania, zarówno publicznych, jak i prywatnych. Warto łączyć, w miarę możliwości, środki unijne z krajowymi i lokalnymi, wykorzystując doświadczenie organizacji pozarządowych oraz potencjał sektora prywatnego.

Podsumowanie

Dla powodzenia procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych kluczowe jest odpowiednie planowanie finansowe, obejmujące różne źródła i sposoby pozyskiwania środków. Samorządy powinny przyjąć zróżnicowane podejście, korzystając z dostępnych funduszy, współpracując z partnerami z sektora prywatnego i społecznego, a także aktywnie poszukując innowacyjnych form wsparcia finansowego. Długoterminowe zaangażowanie w zapewnienie środków na deinstytucjonalizację pozwoli na budowę bardziej skutecznego i dostępnego systemu usług społecznych.

Niezwykle istotne jest również dostrzeżenie korzyści finansowych, jakie nieść może za sobą proces deinstytucjonalizacji w gminie. Może on przynieść jednostce oszczędności dzięki ograniczeniu konieczności ponoszenia kosztów pobytu mieszkańców w placówkach całodobowych, na rzecz bardziej efektywnych i elastycznych form wsparcia, takich jak usługi środowiskowe czy usługi sąsiedzkie. Dodatkowo, inwestowanie w lokalne formy wsparcia może stymulować rozwój rynku pracy w regionie, tworząc miejsca pracy dla opiekunów, terapeutów i innych specjalistów.

9. System monitorowania i oceny (ewaluacji)

Kluczowe założenia systemu monitorowania i oceny

Skuteczna realizacja Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych (LPDI) wymaga opracowania systemu monitorowania i oceny, który pozwoli na bieżące śledzenie postępów, identyfikowanie ewentualnych problemów oraz wprowadzanie niezbędnych korekt w planie. Monitoring i ocena są kluczowymi elementami zarządzania planem, ponieważ zapewniają transparentność działań oraz umożliwiają skuteczną adaptację do zmieniających się potrzeb społeczności lokalnej.

1. Monitoring – bieżąca analiza realizacji planu

Monitoring Planu opiera się na corocznych przeglądach dokumentu i wdrażanych działań. Jego funkcją jest regularna weryfikacja stopnia realizacji założonych celów oraz zapewnienie zgodności działań z aktualnymi potrzebami społeczności lokalnej i wytycznymi krajowymi oraz europejskimi poprzez monitorowanie przyjętych wskaźników

Zakres działań:

Rekomendowane jest dokonywanie corocznych przeglądów roboczych, w ramach których dokonywana będzie:

- analiza postępów w realizacji poszczególnych działań w ramach LPDI;
- aktualizacja wskaźników i ocena, w jakim stopniu realizowane działania wspierają założone cele strategiczne;
- identyfikacja ewentualnych barier i propozycja korekt w realizowanych działaniach.

Odpowiedzialność

Realizacją monitoringu zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) jako jednostka koordynująca wdrażanie LPDI, we współpracy z innymi podmiotami odpowiedzialnymi za realizację działań na terenie gminy.

Harmonogram

Monitoring odbywa się corocznie, z raportem opracowywanym na koniec roku kalendarzowego przedstawiających realizację określonych wskaźników (w postaci wskazania stopnia realizacji danego wskaźnika i zaraportowania zaobserwowanej tendencji).

Narzędzia

Narzędziami niezbędnymi do przeprowadzenia monitoringu będzie przede wszystkim analiza danych zgromadzonych w bazach GOPS oraz informacji dostarczanych przez partnerów i interesariuszy. Rekomendowana jest także organizacja przez GOPS regularnych spotkań roboczych pozwalających na wymianę informacji i identyfikację potencjalnych obszarów wymagających uwagi.

2. Ewaluacja – strategiczna ocena długoterminowa

Ewaluacja LPDI została zaplanowana jako kluczowe narzędzie strategiczne, mające na celu ocenę skuteczności podejmowanych działań w perspektywie 5-letniej. Jest to element zapewniający systematyczne doskonalenie usług oraz dostosowanie planu do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych.

Cel oceny

Celem prowadzonych działań jest ocena długoterminowych efektów wdrażania LPDI, w tym: skuteczności działań (czy cele zostały osiągnięte?) i efektywności (czy zasoby zostały właściwie wykorzystane?).

Zakres ewaluacji

Ewaluacja obejmuje szeroką analizę wskaźników osiągnięcia celów, konsultacje z interesariuszami oraz przegląd doświadczeń z realizacji działań. Wynikiem powinien być raport z rekomendacjami dla przyszłych aktualizacji LPDI.

Harmonogram

Ewaluacja przeprowadzana jest co pięć lat – dzięki temu możliwa jest ocena zarówno bieżących działań, jak i ich wpływu w dłuższej perspektywie.

Narzędzia ewaluacji

Ewaluacja LPDI jest kluczowym procesem, który pozwala na ocenę skuteczności działań podejmowanych w ramach lokalnej polityki społecznej. Wśród podstawowych narzędzi wykorzystywanych w ewaluacji LPDI znajdują się: 1) analiza wskaźników, która pozwoli ocenić stopień realizacji założonych celów LPDI oraz efektywność działań; 2) badania z interesariuszami - ankiety i wywiady z beneficjentami oraz pracownikami umożliwią zebranie opinii na temat jakości usług oraz ich wpływu na życie mieszkańców, co pozwoli na dostosowanie działań do ich rzeczywistych potrzeb; 3) przegląd dokumentacji, raportów i sprawozdań związanych z realizacją LPDI, co

dostarczy danych o wykorzystaniu zasobów oraz pomoże ocenić efektywność finansową i organizacyjną działań.

Harmonogram i częstotliwość działań w ramach systemu monitoringu i oceny

1. Roczne przeglądy robocze:

- analiza wskaźników, bieżące dostosowywanie działań do zmieniających się potrzeb i warunków
- publikacja krótkich raportów z rekomendacjami i podsumowaniem postępów

2. Pięcioletnia ewaluacja, czyli:

- kompleksowa analiza skuteczności i efektywności realizacji LPDI
- konsultacje społeczne oraz analiza zgodności z wytycznymi strategicznymi

Zaangażowanie interesariuszy w proces monitorowania

Efektywny system monitorowania i oceny wymaga współpracy i partnerstwa różnych interesariuszy działających na obszarze gminy, zatem w ramach systemu monitorowania realizacji planu włączeni będą następujące grupy interesariuszy:

- władze gminy – odpowiedzialne za nadzorowanie realizacji planu oraz zapewnienie środków na monitoring;
- przedstawiciele jednostek organizacyjnych gminy odpowiedzialnych za świadczenie usług społecznych;
- zespół roboczy ds. opracowania, wdrażania i monitorowania LPDI;
- inne podmioty realizujące usługi społeczne na terenie gminy – organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne oraz inne instytucje odpowiedzialne za wdrażanie konkretnych działań;
- beneficjenci usług – opinie i doświadczenia użytkowników usług społecznych są kluczowe dla oceny ich jakości i skuteczności;
- społeczność lokalna – mieszkańcy gminy powinni być informowani o realizacji LPDI, co pozwala na zwiększenie ich zaangażowania i akceptacji dla podejmowanych działań.

Kluczową grupą w tym zestawieniu jest Zespół Roboczy ds. opracowania, wdrażania i monitorowania LPDI, który aktywnie uczestniczył w projektowaniu niniejszego dokumentu oraz go opiniował.

Wskaźniki monitoringu

Wskaźniki te są mierzalne, konkretne i pozwalają na ocenę postępów w realizacji LPDI, zostały opracowane wspólnie z Gminnym Zespołem ds. Opracowania Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (12.2024)	Oczekiwania tendencja do 2030 roku (malejąca/ stabilna /wzrostowa)	Źródło danych
Liczba osób, które poprzez wdrożenie usług zostały utrzymane w środowisku zamieszkania	Liczba osób	9	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów
Liczba osób, które uczestniczyły w programach reintegracyjnych i społecznych (np. warsztaty, grupy wsparcia)	Liczba osób	0	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów
Liczba dziennych domów pobytu dla osób starszych, niepełnosprawnych i innych grup potrzebujących wsparcia	Liczba ośrodków	0	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów
Liczba lokalnych podmiotów (NGO, spółdzielni socjalnych) świadczących usługi	Liczba podmiotów	0	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

społeczne w środowisku				
Liczba seniorów i osób z niepełnosprawnościami korzystających z dziennego domu pobytu	Liczba osób	0	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów
Liczba godzin zajęć aktywizujących i integracyjnych realizowanych miesięcznie w domu pobytu	Liczba godzin	0	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów
Liczba kursów zrealizowanych w ramach usług transportowych typu door to door	Liczba kursów	0	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów
Liczba osób korzystających z usług transportowych typu door to door miesięcznie	Liczba osób	0	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów
Liczba osób korzystających z indywidualnego wsparcia psychologicznego	Liczba osób	0	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów
Liczba osób objętych sąsiedzkimi usługami wsparcia	Liczba osób	0	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Liczba osób objętych usługami asystenta	Liczba osób	9	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów
Liczba godzin pracy asystentów z osobami wymagającymi wsparcia	Liczba godzin	4436	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów
Liczba osób korzystających z opieki wytchnieniowej	Liczba osób	2	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów
Liczba osób objętych usługami mobilnych gabinetów medycznych	Liczba osób	0	Rosnąca	Dane własne GOPS i partnerów

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

10. Spis rysunków i tabel

Rysunek nr 1. Lokalizacja gminy Komańcza na tle województwa podkarpackiego ..	10
Rysunek nr 2. Liczba ludności gminy Komańcza w latach 2003 - 2023 (stan na 31 grudnia)	11
Rysunek nr 3. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminie Komańcza	16
Rysunek nr 4. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Komańcza w latach 2011-2023	17
Rysunek nr 5. Korzystający z pomocy społecznej w gminie	18
Rysunek nr 6. Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych	19
Rysunek nr 7. Dane metryczkowe ankietowanych mieszkańców gminy Komańcza.	27
Rysunek nr 8. Stan gospodarstw domowych ankietowanych mieszkańców gminy Komańcza.....	27
Rysunek nr 9. Grupy społeczne, którym najtrudniej żyje się w gminie Komańcza według ankietowanych	28
Rysunek nr 10. Najważniejsze usługi społeczne dla mieszkańców gminy Komańcza	29
Rysunek nr 11. Ocena korzystności deinstytucjonalizacji w gminie Komańcza przez mieszkańców	31
Rysunek nr 12. Grupy, dla których deinstytucjonalizacja będzie najbardziej korzystna i efektywna według ankietowanych w gminie Komańcza.....	31
 Tabela 1. Korzystający ze świadczeń rodzinnych w gminie Komańcza w latach 2011-2023	20
Tabela 2. Wysokość kwoty świadczeń rodzinnych i zasiłków pielęgnacyjnych w gminie Komańcza w latach 2011- 2023	21
Tabela 3. Wydatki na świadczenia wychowawcze w gminie Komańcza w latach 2017-2021	22